

Z. Topelius, Refannt ja Monda Muud

V. K.

I. viht.

Hind 40 Kop.

60. Gaste Lõbu.

J. Topeluse

järele

Soome keelest

tohtu jeadnud

A. Lipp,

Nõo õpetaja.

Tallinnas, 1891.

E. Bornhõne
A. Busch'i
raamatukaupluse kütuga
trükitud.

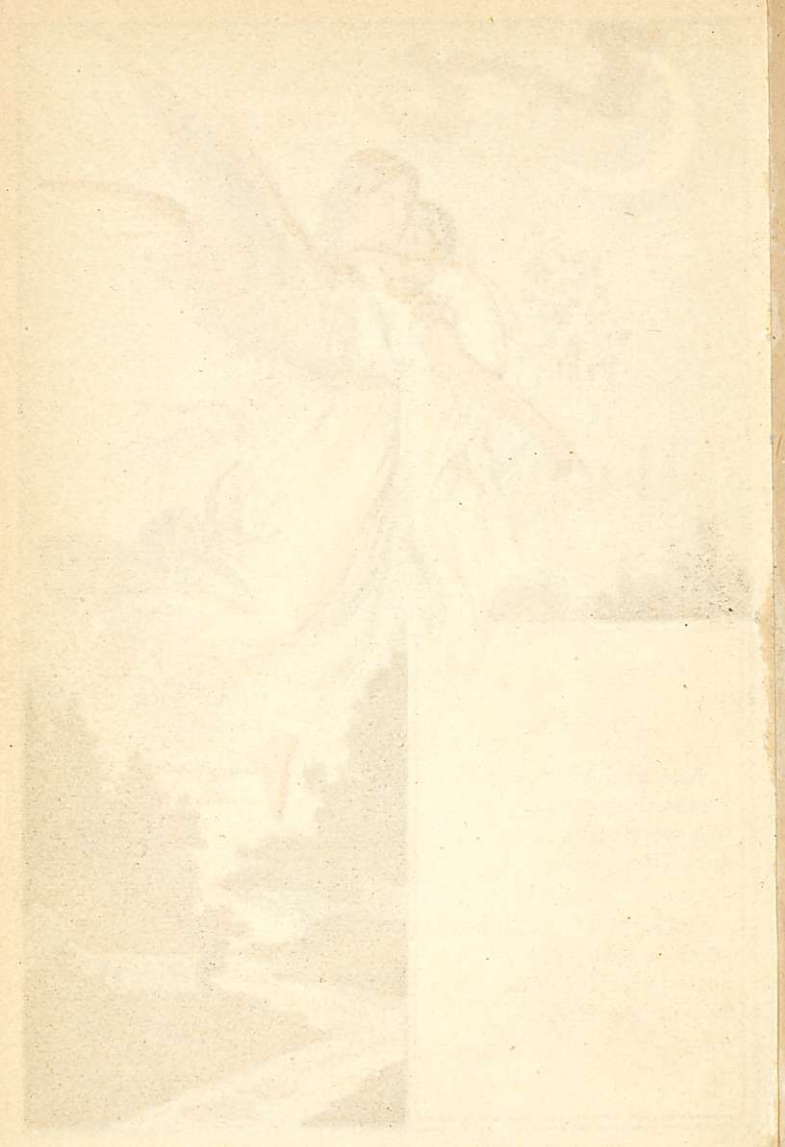

Ülesse!

Ena hõlmast hellalene
Ruttas ilma rändama,
Aga lohe lullalene
Pibi seisma jõunta.

„Sülle, sülle!“ wäite taebas,
„Wäsin'd olen, aidale!“
Engel hüüdu kuulis taewast,
Wiis ta otse ülesse.

Suonio järelle M. I.

Laste Lõbu I.

Refanut

ja

Mõnda Muud.

3. Topeliuse kirjade järel Soome keelest kokku seadnud

M. Tipp,

Nõo õpetaja.

Tallinnas.

R. Busch'i raamatukaupluse kulguga trükitud.

1891.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 30 Октября 1891 г.

Lesõna.

Soome kuulsa kirjamehe ja kaswataja lastekirjandusest astub siin üks wihukene kui uus külaline Eesti perekonna ette. Tema jääb nimelt meie lastetoa ette seisatama, teretab arglikult ja hüüab: Laske mind sisse, wõtke mind lahkestest wasta!

Et seesugune külaline nii otsukohe meie noore soo seffa astub, seda ei ole wist enam tarwis pittedada. Dns see ju tuttam asi, kui puuduline meie lastekirjandus on. Küll oleks selle juures see wististe suur õnn, kui forraga meie eneste keskel mõni suur lastekaswataja ülesastuks, kes kõik Kalewi warandused meie kodu pinnalt üles kaaluks, meie laste kasuks elama ja sulama paneks. Aga kas tohime selle pääle ootma jääda? Eks ei saaks seesugune ootmine üfji uut kahju tooma? On ju meie aeg liig wähe sugulik, suuri waimusid sünnitama. Sellepärast wõtame tänuga wasta, mis meie Soome wendade juures Kalewala wäljadel juba walmistatud on. Pakume neid kuldside waimuteri, mida nimelt J. Topelius sääl on külwanud,

ka oma lastele. See wili pole pääle selle ka meile mitte wõifi wõeras, waid mitmetpidi omane.

Agas mis magu on siis selle külaleival, mida meie Soome filla kaudu ka oma lastele tahame pakkuda? Iga lehekülge ka eesolewas raamatufeses näitab meile seda selgeste.

Tolmusest koolitoast wiib Topelius oma noori sõpru wärste hallika wee juurde, et nad ennast jahutaksiwad. Kooli waewa järele pakub tema neile lõbu ja meele jahutust. Koolis õpitud teadus peab laste jäädawaks südame waraks saama. Seega ei ole Topelius mitte koolmeistri wastane, waid tema abiline. Tema nõuab: olgu päämurdmise ja meeleharjutuse kõrwal see üffi puhast paleduse õh, mida laps sissehingab. Kooli raskest ülesanded saawad wara noortele rändajatele elu eeswaluks. Selle wasta püüab nüüd kuulus lastesõber oma filmaterasid luule tiimul tõe ja wabaduse, õnnistuse ja õnne wäljadele jaata. Mure tormi eest püüab tema neid sinna juhtida, kus nad südamlikku nalja ja ilmasüüta naeru wõiwad õppida.

Agas wiigu luule lend noort lugijat ka kaugele, kõit sünnib üffi selle tarwis, et isamaa seda suuremas ilus peab hülgama, et kallist kodumaa seda kaunimas ehtes peab kumama. Kodu pinnal peab noor rändaja seisatama ja tunnistama:

„Seia wanemate maale tahan mina jääda. Nende usust ja kombest, nende meelest ja keelest tahan mina finni pidada. Kui uustaw ristiniimine tahan mina oma kodumaad teenida!“

Nõnda püüab Topelius isamaa armastust ristiusu wal-

gufes figitada. Ewangeliumi küünal põlegu selle laual, kes tõiji tahab kaswatada — see on tema kaswatussteaduse esimene nõudmine.

Ja kui palju tall korda on läinud ta enese lastekirjanduses seda nõudmist täita, kuuleme selle kohta, mis üks tähtis Rootsi kirjanik tema lastekirjadest „Räsning för barn“, „Rugemisia lapsille“ Soome keelses väljaandes, mille wiimse järele ka järgmised lõbujutud on kokku seatud, on ütelnud:

„Tga uus laste hull, kes lastetuba täidab ja koolimajasse ruttab, kaswab Topeliuse kirjade läbi lugijateks ja wäsimata jutustajateks. Ja enne ei taha tema sest lapsetarvusest ja süütamusest lahkuda, kui nad sügawamasse südamesse on tunginud ja jääb ühes tõiste paledustega mälestuse hallikateks muuduwad, kelle kasdale hää meelega rutatakse maailma käreast ja kisaft, et tema tolmui maha pühkida. Topeliuse „Rugemised lastele“ saawad kaua noorte põlwele hommiku unenäud olema, mis neile kostawad nagu esimese lõuse laulud soojal elu kewadel. . . . Pääle selle on nad nii puhtad, nii kristlikud, et tema neid filmnähtawalt lastele kirjutanud on, kuna temal ifka meeles seisib, et niifuguste päralt taewa riik on.“

Ustugu siis Topeliuse lastejutud igal pool rohkestes ka Gesti perekondade keskele! Saagu ka wanad uueste lasteks seda haruldast ja imelikku waimuwara maitstes! Aga saagu nimelt tõeks, mis auuwäärt kirjanik minule on wastanud, kui ma tema käest luba palusin, tema kirju Gesti keelde toimetada.

„Minul saaks suur rõõm olema, kui mina ja armaste Eesti
wendade laste wasta rääkida wõiksin,“ nii käis sõna sõnalt
kuulsa kirjamehe lahke wastus.

Wõtku aga ja lõppeks mu südamlikku tänu wastu herra
E. Bornhõhe, kes oma üpris ilusate joonistustega raamatu-
fest on kaunistada aidanud.

Nõo kirjumõisas, Heinakuul 1891.

M. Lipp.

Mis laps peab armastama?

Laps, enam kui hend armasta
Sa kodu isa emaga,
Weel enam kallist isamaad,
Kuid üle kõige Jumalat!

Ka enam õigust, wagadust
Ja puhtust, hinge ilusust,
Kui ilma kulda, hõbedat
Ja tema rõõmu karikat!

Ka enam tööd ja usinust,
Kui ferget meelt ja edewust,
Ja priiust majas madalas
Kui kõrgust orja ahelas.

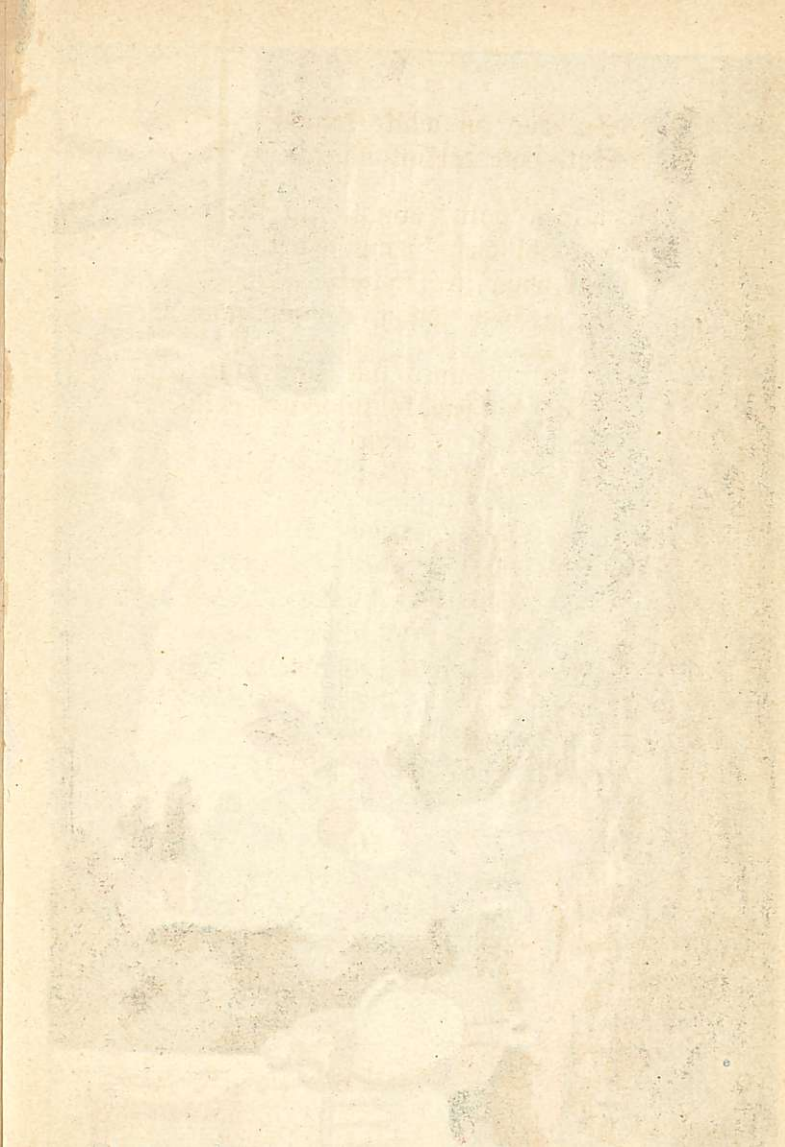
Kui seda enam armastad,
Kui ilma ilu kaduwat,
Sull olgu, laps, su waesuses
Su Jumal ikka filma ees!

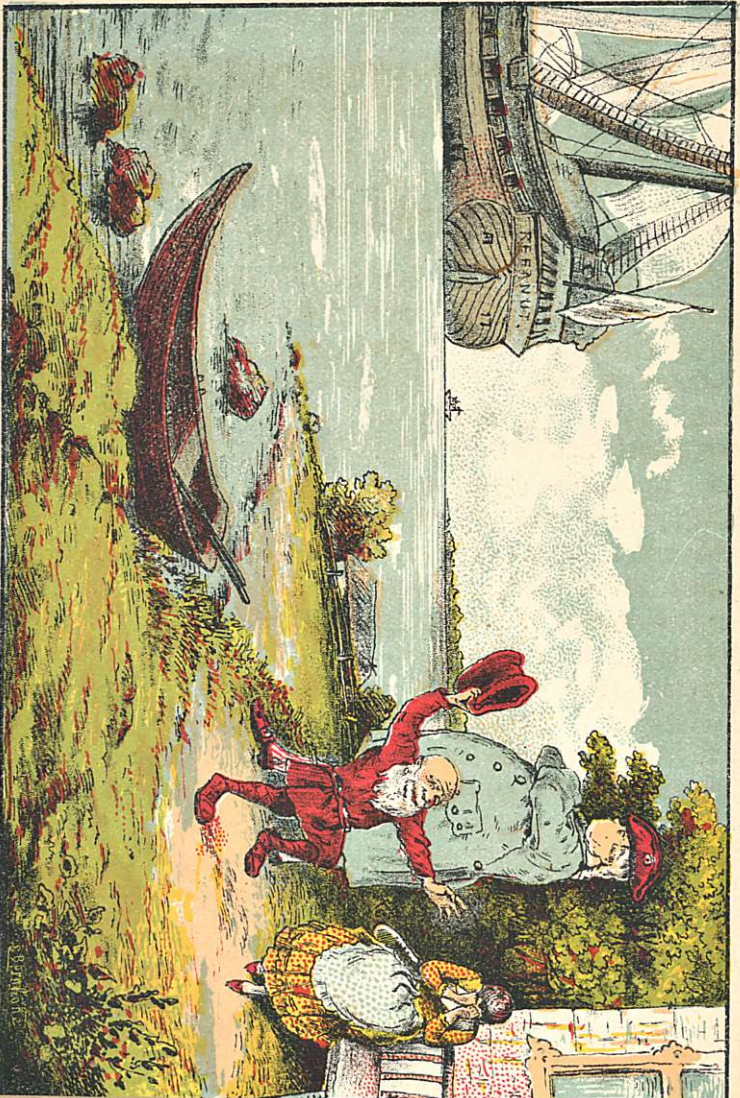
Sest laps, sa oled wäetike,
Nii puudulik ja patune,

Su jõud on väike koguni,
Sull pole tarkust ühtegi!

Sest palu Jumal' Issa käest
Sa abi tema armu wäest,
Kui tema ise juhatab,
Ka nõdrem jõudu, rammu saab.

Kui südames sull õige arm,
Saab wägewaks su wäeti põrm,
Nii kõlbab inimestel' sa
Ja pärid üksford taewa ka!

Refaat.

Laew „Lootus“ oli sadama silla külge kinnitatud; poisite parw oli luba saanud tema kõisi mööda üles ja alla ronida. Mõned oliwad julgenud kunni mastikorwini minna; kats oliwad weel kõrgemalegi saanud, senni kui wäikseni mastikorwini ja ühel oli see kindel nõu ükskord ommeti eluajal katsuda, kuis see ka oleks, suure purjepalgi*) pääl ratsutada. Pühapäewa õhtu oli praegu käes. Kõie Matt istus antru ahelate pääl laewa eeslael ja oli praegu oma lauluraamatu, mida ta lugenud, käest ära pannud ja hakkas waatama, mis poisid teewad. Kõie Matt oli wana pigikuub, päris tuule tormi käes mustaks läinud meremees, kes kõigesugused tuuled oli äratatsunud ja kõigesugustel wetel oli purjetanud, sest saadik, kui ta aeru jõudis tõsta. Rõõmus ja lustikas mees ta oli, see wana auus Kõie-Matt. Tema ostas mõnda lõbust lugu jutustada ja pani ka omalt poolt mõne naljanatukese juurde, nii et õige mõdt juba üle hakkas jooksuma. Aga seda'p ka mõni kuulja kõige enam armastab. Poisid armastawad Kõie Mattu; ja tema oli ka nende wasta

*) Ümmargune pall, mille küljes puri ripub.

Mida enam meie põhja poole jõuame, seda heledam ja walgem on suwine öö. Juba kest Soome maal võib kestköö ajal tergeste lugeda. Kust see tuteb, seda lasse enesele koolmeistril koolitoas weel lähemalt ära seletada. Jõuame siis weel Põhja-Soomemaale ja Torneo jõe kaudu Awasaksa mäele, siis awab Jaaniajasel suwe ööl meie filmade ees tõeste järgmine looduseime:

Shtupäike käib kuninglikul kaarel oma teed ja waub aegamööda otse põhjas kunni taewa ääreni. Aga siis ei wau tema enam alla poole. Tema ei lähe sugugi looja. Ta näib seisatawat ja omaft pikkast teest puhkawat. Ta on weripunane. Ta on oma heleduse kautanud. Ta näib kustumas olewat. Wainne on mets ja maa, mägi ja org. Loodus näib püha palwetundi pidawat. Ta on äraarwamata pühalik ja ilus. Koofi puna kuldab mäed ja orud, puude ladwad ja wälkiwa wee. Siis hakkab aga taewa äärt mööda see punane määratu tera jälle edasi weerima. Aga mööda ja raskestest liigub tema esmalt, aga siiski ülipühaliselt sammub ta punetawal taewa rannal, mis nagu sädemid wäljapuisatab. Öö on wõidetud. See ei jõudnud walguse suurt walitsejat oma kõiidikuga mitte siduda. Tema tõuseb jälle kui kuningas taewa wölwi. Ühtlasi algab metsas ja maal lindude laul. Tema tahab ühes hommituse päiksega kuulutada, kui suur ja wägew meie Looja on.

Seda looduse imet käiwad sellepärast tõeste tu-

handed Jaaniajal vaatamas. Aga häda neile, kui päike oma valge peakš pilwe linifuga kinni katma. Siis ei näe nemad muud kui nii palju, mis ka meie pilwesel hommitul eñt õhtul näeme. Neile ei jää siis muud üle, kui üffi oma nime kiwi sisse raiuda, igaweseks mälestuseks, et ka nemad Awasaksal on käinud.

Kulla laps, kas ka sina ei tahaks kord seda imet näha, kus päike enam looja ei lähe? Ei taha Awasaksa auustama minna?

Noh wististe, aga et see meil mõlematel saab wõimata olema, siis kuuleme üffi seda juttu, mida Rõie-Matt Awasaksa auuks „Eootuse“ laewa pääl on jutustanud. See jutt käis aga nii:

„Torneo linnas elas mõne aasta eest rikas kaupmees, herra Peeter. Tema oli nii rikas, nii põhjatu rikas, et tall kakskümmend laewa mere pääl oliwad. Ja kui tuningas Torneoſje tuli suwise kesköö päewa vaatama, siis ehitas talle herra Peeter klaaskambri jõkke, kus ta lõhe-kalade ujumist wõis tähele panna.

Aga millal inimesel küllalt saab; nii oli ka herra Peetriga lugu, kellel juba nii palju rikkust oli; aga tema mõtles, kuis ta weel tõise wõrra nii rikkaks wõis saada. Nimelt oli tema nõuuks wõtnud, terwet Awasaksa-mäge ärakullata, kuna see ju nii tähtis oli. Sest siis pidi see üleilma kuulsaks saama, et seda on herra Peeter teinud. Selle tarwis kutsus tema Lapimaalt kuulsa targa ja küsis tema

käest, mill kombel tema lühikese aja sees nii palju kulda saaks, kui temal tarwis on. Tark mõtles asja seitse aastat järele, ka tõiste Lapimaa tarkade käest nõuu küsides, ja ütles wiimaks:

„Ehita Refanut!“

„Mis see on?“ küsis herra Peeter, sest tema ei olnud sugugi teist targem, teie haljasnokat, ehk ta küll nii rikas oli.

„Jah,“ ütles tark, „Refanut on imelaew, mille farnast terwes maailmas ei enam ole. Sinna mahub enam kaupa sisse, kui saja muu laewa sisse ja vähem kui kolmes aastas saab tema nii palju kulda kokku, kui Lapimaal kiwa on.“

„Ohoh,“ ütlesiwad poisid.

„Jah, üsna nii ütles ka herra Peetergi. Ohoh, ütles tema. Kust ilmast mina ehitustarwitust ja ehitusmeistrid seesuguse laewa tarwis saaksin?“

„Küll mina selle eest muret kannan,“ ütles tark.

„Mina ehitan kõik walmis ja ei taha sinu käest muud midagi, kui sinu tütre Päewapaioste enesele naeseks.“

Herra Peeter jäi asja üle wähe järele mõtlema, sest tark oli sada aastat wana ja neiü Päewapaioste ei olnud weel kahtekümmendki saanud. Aga kui ta selle pääle mõtles, kuis Nawasaksa kuldriides helgib, siis mõitis see imelootus täieste teda enese poole. Tema leppis targa kaubaga kokku, üksi selle tingimisega, et pulmad siis tuliwad pidada, kui Refanut oma esimese reisi päält tagasi tuleb.

Nüüd hakkas tark ehitama. Kuusamo tundritel (soodel) on mändu, mis peaaegu weeputusest saadik kaswanud. Sinna saadeti kõik Lapimaa targad raiuma ja wedama. Karud pandi ree ette ja need wedaswad ehitusepuud mere randa. Siis tehti ehituse koda, nii suur ja kõrge kui mäerüngas, ja nii ehitati Nefanut. Kui see wiimaks wette lasti, kohas mere wesi üle ääre wälja, mere põhi läks lõhki, laene lafutas kunni Dulu järwest saadik, mis nii kaugel on, kui Tallinnast Narwa linna ja pani seisma kõik Kemi jõe kosed, mille suu Torneost jälle peaaegu nii kaugel on, kui Baltiska linn Tallinnast.

Kui Nefanut siis wee pääl ujus, oli tema pära Torneos, aga lipp laewa ninal lehwis Waasa kohal. See on: oleks fina tahtnud laewa pärast lage mööda nigani kõndida, fina oleksid just nii sama palju pidanud sammusid tegema, kui sull tarwis lähets, kui sa hakkaksid Tallinnast Peeterburishe minema. Sellepärast pole see ta ime, et laewa teraw nina ühe käänukse pääl kõik Hämemaa metsad maha murdis. Paewal oli kolm masti, aga nende wahel oli nii pikk, et waresel terve päew äraläks, kui ta ühe otsast tahtis kõise otsa lennata. Ja need mastid oliwad nii pikad, et kui wäike laewapois ülessaadeti mastitorwi purjet kinni siduma, siis oli tema wana hallpää, kui ta alla jõudis. Paewameesteks waliti 10,000 kõigetugewamat meremeest ja kui igamees poole pangi hernid ja suure kauki pudru päewal ära söi, siis wõib seda igamees sõrmede pääl äralugeda, kui palju siis hernid ja pudru aastal ära kulub.⁴

Poisid naersiwad ja hakkasiwad sõrmede pääl lugema.

„Iga pöörattas oli söömapiit ja iga masti-
kõrwis oli seltsimaja. Antru ahelast ei maffa kõ-
neledagi; iga rõngast tõstma lätsiwad kakssteistkü-
mend meest tarwis. Kõied oliwad paksamad kui
mina. . . .“

„Noh, küll nad aga paksud oliwad,“ ütlesiwad
poisid.

„Ja . . . no jah, kõige paham lugu oli see, kui lae-
wa taheti käända ja purjet tuule järele seada, siis pidi
ratsamees kolm nädalat sõitma, esmalt pitki laewa
ja siis risti laewa edasi tagasi ja terwest kurgust
hüüdma, mis ta aga wähe jõudis: hei poisid, pöör-
gem!“

„Siis pidi sääl laewalael jaamu ja õõmajasidki
olema!“ ütles üks pois.

„Noh muidugi! Miks neid ei olnud! Aga mis
tõeste raske oli, see oli — et osawat kapteni leida
seesugusele suurele laewale. Kõigis kirikutes kuulut-
tati: et kes 18 penikoorma päält ei näinud, kui
palju Torneo raekoja kell oli ja kes kõnetoruga
mitte kõwemine ei jõudnud hüüda, kui 10 kotte ko-
hawad, kell ei olnud tarwis kapteni kohta otsima
tulla. Siis tuligi koha soowijaid, hommikust ja õh-
tust, kangelasi, kell filmad oliwad kui ninasarwel, ja
kantori meistrid, kes kõwemine jõudsiwad hüüda, kui
terwe kirikurahwas, aga keegi neist ei jõudnud koha-
andja soowimist täita. Wiimaks tuli üks wäike mees

ühelst wäitfist linnast — Pihula oli see wist — mees oli kuus kortlit pitt (kui kortel neljas jagu küünrast on, mitu küünart ta siis oli?) jah, kuus kortlit, wõi oli ta ka faks tolli seitsmendat kortlit weel juurde, feda mina selgeste enam ei mäleta. . . .”

„Noh, kolm tolli pääle,“ diendasiwad poisid.

„Igu ka pääle, kuus ja pool kortlit oli ta pitt, paljaspää, kõwerjalg, ja nii edasi.

See mees tõusis Pimminga kiriku trepi pääle, mis 18 penikoormat Torneost kaugel on, ja waatas otse põhja. „Dotke wähe,“ ütles mees, „mina ei näe koguniste selgeste, 12 penikoormat minuist kaugel lendab just minu ja tornikella wahel 68 hani, 31 walget ja 37 halli. Noh, nüüd on nemad juba ära; kell on 21 minutit 14 sekundit kümnest puudus; aga on ka need hooletumad raesaksad, kuna nemad mitte hämmelga wõrkusid kella numbrilaualt ei lase ära lasta. Praegu surisewad sääl 2 hõrilast, 11 kärbest ja 39 hämmelgat, kellest 14 pitka ja 25 lühikese säärega on.“

Kohe saadeti mees ratsa Torneosse selgust saama, kuis lugu oli ja kõik muu nähti õige olewat, üffi nii palju oli tõsiti, et pitka säärtega hämmelgaid 15 oli, aga selle 15. ma jalad oliwad tunni näitaja warjus olnud. Wäike mees wiidi siis Ümmakose juurde Rajani linna ligidal ja säält hüüdis tema Dulu linna — jälle nagu peaks keegi Narwast Peeterburisse hüüdma — tema hüüdis: „Tooge mulle suuremaid lõhekalasid, kui neid siin saadakse!“

Tema hüüust wärisestwad kaldad. 120 wenet oliwad Dulu jõe kostede juures ammetis. . .

Eisame seia omalt poolt kui tõsist tõtt wabele: Soome jõed pole mitte nii tasased, kui meie omad, nemad käiwad kaljudest üle ja langewad mitmes kohas walges wabus äliste alla. Sääl on suured wetesulud alla- ja ülespoole neid kosti ehitatud. Wägewate wesiwärawate abil lastakse sääl ka sügawamas kohas wesi tõusta ja langeda. Ja sell korral lastakse siis ka laewu üles ja alla. Nende kosefulgude abil käiwad siis ka laewad edasi ja tagasi. Nõnda on inimeste mõistus sinna tee rajanud, kus looduse wäed üksi nagu surmahaua on walmistanud. Soome wennad on siin palju mehetööd teinud, et neid talistusi ärawõita, mida nemad oma põhjase kodu pinna pääl eesleidsiwad. — Aga olgu sest küll. Kuuleme jälle, mis Kõie-Matt edasi jutustas:

„Nahwa hull, mis Dulu jõe kostede juures oma wenedega ammetis oli, waatas wäikse mehe hüüdu kuuldes üles ja üks ütles tõisele:

„Kas Lapimaal Kõu müristab?“

Nõnda wõeti siis Pihula wäike mees Refanuti kapteniks ja temale lubati kuuks toober hõbedat palka. Ja see oli ju ka wäike asi, kuna tema toobri täie kulda lubas asemele tuua. Wõeti nõuiks, et laew Maailmamere saartele tõrwa pidi wiima, lõhekalasid ja mesimarja sahwiti ja tooma pidi tema kulda ja palju muid haruldasi wõeramaa asju.

Refanut lautas purjed wälja. Oli sääl küll

loha ja kaha ja purjete paukumist. Tuule hoog tuli takistuseks. Paewalipud peksivad pilwi. Mere loomad, lõhest ja lestast kunni kiisani ja kiluni, arwasivad mäe wette sadanud olewat ja põgenesivad kohkudes mererohu metsadesse. Herra Peeter ja tark seisivad kaldal ja hõerusivad käsi. Nii rõõmsad ja rahul oliwad nemad. Üks neist mõtles Aawasaksa kuldriide, tõine neuu Päewapaisste pääle. Aga neuu Päewapaisste nuttis omad mustiksilmad punaseks kui wabarnad, selle targa pärast. Tema teadis, et tark selle laewa nii oli ärateinud, et õhust, tulest ega weest temale midagi wiga ei wõinud sündida. Sellepärast oli see kindel, et ta omal ajal tagasi tuleb ja siis pidi tema waene targale naeseks minema.

Jah, see tark oli kawal ja osaw kõigis kunstides. Tema arwas, et ta laewal nüüd midagi wiga ei ole, kui õht, tuli ega wesi Refanutile midagi teha ei wõinud. Aga tema oli neljandama elemendi ehk algolu, maa, koguniste ära unustanud. Ja ehk küll tark kawal ja osaw oli, aga tema ei olnud ommeti ial mere pääl sõitnud, ja mis kõik see maa tarkus aitab, kui sa ialgi foolast wett ei ole maitanud. Kas ei ole rumalus, seesugune maarott olla?

„Muidugi rumalus,“ kiitsiwad poisid.

Tark mõtles: See laew purjutab wee pääl, tormi, tule ega laenete hädasse ei wõi tema saada ja ega ta ommeti kindlale maale sõitma ei lähe. Nii loulikalt need maarotid mõtlewad. Kui see tark minu täest oleks küsinud, siis oleksin mina temale ütelnud:

Kulla tark — sest aautundlik ja kombelik peab ju igamees olema — kulla kunstimeister, ehk mis ta ta oled, nii mina oleksin ütelnud, see on ju tõik tühi lori. See parem oma laew kindlaks sala weepõhjas laewast äkki kinni hakkawad, need on tema kõige kardetawamad waenlased; sest õhu, tule ja weega saab iga tubli meremees ta ilma muu abita isegi walmis. Aga et ta minu käest ega kellegi muu mõistliku mehe käest nõuu ei küsinud, siis läks lugu, nagu ta nüüd läks."

"Noh, kuis ta siis läks?" küsivad poisid ja Rõie-Matt pani uut tubakat hamba pääle.

"Tulistusi oli siin eistofast saadik kohe. Hääd põhjatuul puhus. Rahwas laewa pära pääl nägi, kuis Torneo naesed ninarätikuid lehwitawad, ja laewa nina kündis juba mere kitsamat kohta Rootsi- ja Soomemaa wahel (waata, lugija, kaarti pääl järele, kus see on!) Aga siin oli wesi madal ja Refanuti alus palk puintus merepõhja kinni. Kohe kästis kapten laewa raskuslasti merde wisata. (Laewa raskuslast ehk koorm, armas kuuwamaa laps, on kiwid ja muud rasked asjad, mida laewa wõetakse, kui tema tühi on ehk tema kauba koorem wäike, et laew parajasse sügawusesse wauks ja mitte liig kõrgesse tuule ja tormi kätte ei jääks.) Kapteni käsul pöördus lenda nõud kästjalg oma ratsuga tuhat nelja mööda laewa lage ja nii palju mulda ja kiwa wisati wälja, et neist suur, ilus saarestik sündis, mida nüüdki weel Mikusaarteks hüütakse. Kas teie olete sääl käinud?"

„Miksal oleksime meie sääl käinud, Matt?“

„Noh, jälle sama lugu. Ja et sääl äkilise rutuga ka kogemata sada tuhat purki maarane ehk mesi-marja sahwiti mullaga ühes wisati, siis kaswawad tänapäewalgi weel kõige ilusamad mesi-marjad just Mikusaartel.“

„Ohoh,“ ütlesiwad poisid.

„Ohoh,“ ütled ka sina, armas laps, kes sa wististe ka mitte Mikusaartel pole käinud ja ka mesi-marja mitte maitšnud pole. Sina küsid: misjugune see mesi-mari siis on? Küla onu wastab, enne kui ta Kõie-Matule sõna annab: Mesi-mari on meie wabarna onupoeg ja lähem sugulane. Nii samuti peab tema sõbrust Gestima ja Saaremaa wääne- ehk põldmarjaga, *Rubus caesius* suurtest tarkadest nimetatud. Mesi-marja nimetawad Soome wennad weel maarame ehk maamuurame mari. Et ta wististe magus maitsta on, seda ütleb meile tema nimi mesi-mari. Kui aga tema suurte tarkade suhu juhtub, siis ütlewad nemad: küll on hüwa! See on ju *Rubus arcticus*. Ja kui sa Soome kaljuwalla raudteed mööda sõidaksid, siis sa jaamadel näeksid, kuidas säälseid Matsid ja Jütsid just mesi-marju oma kasetohu-karpides müüa pakuwad. Neilt on siis ka just suured Peeterburi faksad maitsta saanud, misjugune kallis asi mesi-mari ehk maamuurame on. Nüüd lähed sellepärast iga aasta Soomemaalt ehk niisama palju marja purkisid meie päälinna, kui Refanutist merde wisati; ehk on neid ka wäha wähem, kes neid

on lugenud? Nende korjamisega teenivad Soome lapsed mitmedki ise oma aasta leib — ja kas leib, mida sa ise oma auusa tööga oled teeninud, pole magus! Ta on veel magusam, kui mesimari ise, sest sellest üksi ei saa kellegi köht täis. Aga kallid asi see maamuurame mari ommeti on. Ja see pole mitte ilmaaegu, et Peeterburi pereproua, kui ta tema sahwiti oma wõerastele koogi kõrwa annab, uhkeste oma rinda kergitab ja ütleb: „Noh, kas teie ei tunne, mis see on? See on ju mamypa!“ Aga olgu sest, Kõie-Matt saab juba kurjaks, laseme teda jälle jutustada:

„Nefanut pääsis wiimati suure waewaga merekurgust ehk kitsusest wälja, ja siis oli sügawamat wett Läänemeres. Ja küll lastusiwad siin suured laened suure tormi pärast. Kott oli just keedukojas pudrupada segamas, kui suur laene laewast üle käis, mis ühe parra purjuwene enesega ühes tõi ja mis siis just keset pudrupada kukkus.

„Oh neid Saarlasi küll,“ kiljatas kott, sest see juhtumine oli just õhtu pool Saaremaad sündinud, „ehitawad enesele merekaldal herne koortest wened ja saadawad nad seia meie pudrupada folkima.“

Juba oleks tarwis läinud Läänemereft wäljapöörda Wäina ja Kattegati kaudu. Sõnumewiija ratsutas tuhat nelja ja hüüdis: „Tüür waitse wee poole!“ Ja seks oli ka ruttu. Enne kui sõnumetooja nina-sil-purje juurde sai, oli pääpurje juba walmis käändud, ja et tuul tubliste käis, oleks pea-

aegu ofseteel Taani päälinna, Kopenhageni pääle, tormatud. See oli weel suur õnn, et selle juures ninavalk üksi paar kiriku torni möödaminnes ümber wiskas; laew pööris ja lastis ofseteel pahemale poole Wäina. Kui laewanina juba Wäinas oli ja pära weel kaugel Päänemeres, hüüdis kapten rõõmu pärast „hurraa!“ Ja niisamuti hüüdis ka terve laewa rahwas, aga just nende kiskendamise ajal hakkas laew finni ja seisis nagu kinnikiilutud. Ja see ei olnud ka sugugi ime, sest kui lähemalt järele waadati, oli Refanut laiem, kui terve merewäin ja seisis nüüd liikumata finni Taanimaa ja Rootsimaa lõunepoolse maakonna Skoone wahel, nii kinni, nagu porsas, kes oma pää kabe laua wafele on ajanud ja säält enam edasi ega tagasi ei pääse.“

„Aga oli see ka kimbatus,“ ütlesiwad poisid.

„Jah, sääl see Refanut nüüd seisis. Kõwast raskatamisest oliwad kapten ja kõik laewamehed istutule kullunud. Ja sellega see hurraa korruga lõppis. Aga mehed hakkasiwad ka kobe jälle tööle, et laewa lahti saada. Tuul ja laened tõukasiwad tagant, aga Refanut seisis paigal, Skoone ja Taani maa wahel. Ta ei liikunud sammu. Kapten ja mehed tegiwad ilmaaegu tööd, kuni nad puruwäsinud oliwad, kolm päewa ja kolm ööd. Ja nii samuti oli see ilmaaegu, et nad 500,000 tõrwawaati, 300,000 lõhekalapütti ja 200,000 sahwitinduud merde wiskasiwad. Wiimaks wõtsiwad nemad nõuiks maale puhkama minna ja kui nad lord maale oliwad saanud, ei pistnud nemad enam jalga laewa.

Kuus nädalat seisis Refanut nõnda wangis ja Rootslased ja Taanlased käiswad ühtepuhku seda ilmaimet vaatamas. Ja et laewas weel küllalt marjafahwti ja pudru jahu oli, siis oli kõigil Taani popfidel kuldne põli: nad mõiswad kättisid ja ka weel koguniste kookisid teha ja suurte sakste wiisi marjafahwti kõrwa wõtta. Millal waene mees neid muidu küll lüpsatab? Aga kuue nädala pärast tuliwad suured kaebdused kuninga ette. „Kuninga isand,“ nii ütlesiwad kaebajad, „anna abi, et meie sest hirmsast Refanutist lahti saame! See peab terwe wäina kinni, nii et üks laew sisse ega wälja ei pääse. Kattegatis on 700 laewa Läänemerde tulemas ja Läänemereest tahawad 600 laewa wälja minna. Rootsis, Soomes, Wenemaal ja Põhja-Saksamaal on suur kohwi ja soola puudus. Ja kui rahwas ilma soola ja kohwita jääb, hakkab see mäsfama, nii et meil kohe suur ja hirmus sõda käes on.“

Kuningas wastas: „Dodame wähe, küll tuul ja laened rikuwad laewa. Aga tark oli selle wastu kõik teinud; neist ei saanud Refanutile midagi wiga. Uusi kaebdusi tuli jälle mitmelt poolt: „Kuninga isand, Refanut paneb terwe Läänemere kinni. Seia jooksewad mitu suurt jõge sisse, ja kui liig wesi ära ei jookse, siis sünnib suur weeputus, nii et maad ja rahwad hukka saawad, linnad häwiwad ja terwed riigid mõiwad otsa saada.“

Kuningas tahtis weel oodata, aga tema oli suur tubaka nuustaja ja kui ta ükskord jälle nuustubakat

ninasse tahtis pista, oli tema toos tühi. „Tooge mulle wähe Lääne-India nuuskubakat!“ ütles kuningas. „See on wõimata, herra kuningas,“ ütles ülem hoomeister, kes kuninga maja üle walitseb; „Kattegatis on seitse nuusklaewa ootmas, aga nad ei pääse sisse. Refanut on terve wäina linnipannud.“

Siis sai Taani kuningas wihafels. „Tooge seia kümme suurt sõjalaewa ja kakskümmend wähemat! Pange nemad ritta, laewa ninad wäina poole ja lastem siis suurtükidega Refanuti pääle.“

Tehti, nagu kästud. Kõit suurtükid pidiwad ühelajal lahti lastama ja sellepärast walmistasiwad ennast kõit seda hirmust pautu kuulma ja pistiwad puuwilla kõrwa. „Üks!“ ütles kuningas. „Üks, kaks, kolm!“ — aga mitte üksainuski suurtükk ei läinud lahti.

„Mis jee on?“ ütles kuningas, kes Helsingõri linna lossi tornis seisis ja komandut andis. „Kõit teie minu komandut ei kuulnud? Pange uueste tähele „Üks, kaks, kolm!“

Ei häält ega heli. Ka sääse sumisemist oleks wõinud kuulda.

„Mis see tähendab?“ küendas kuningas wiha pärast. „Paadige uueste. . . Üks, kaks, kolm!“

Sama lugu. Hiuksed tõusiwad Taani ohwitseride palmiku patšides püsti, sest sell ajal kandsiwad suured saksad hiuksid palmikus selja taha, peaaegu nagu Hiinlased praegu.

„Wiga on wist püssirohu juures,“ ütlesiwad kõit ühest suust.

„Küll see püsfirohi põleb, vastas ülem-tulelondi-meister. Wiga tuleb sest, et suurtükid pikkal rahu ajal on ära roostetanud. Paneme terwe mägi püsfirohtu Refanuti pääle ja laseme see moonutus nuusktubataks!“

„See nõuu mõiks hää olla!“ ütles kuningas.
„Meie mõime seda katsuda.“

Kohe koguti püsfirohi poolest Euroopast koku ja kanti kui kõrge must mägi keset Refanuti põhja. Siis kuulutati, et kõik inimesed kuus penikoormat pidivad kaugele minema, et nad mitte püsfirohu paugust üles ilma ei lendaks. Siis toodi üks pääwaras, kes päewal pääle selle wõllasse pidi poodama. Ja temale lubati armu anda, kui ta oma pääle wõtab seitsme süllalise weewilondiga püsfirohi põlema panna. Igaüks arwas nüüd, et meri saab nüüd määratuma paugu järele lõhkema. Pääwaras pani londi põlema ja hüppas merde, et jäält maale ujuda. Pikkfilmaga waadati ja nähti, kuis tulelont põles, ta põles tõesti kunni püsfirohu mäeni ja...“

„Ja siis?“ küsivad poisid.

„Ei kuulnud jälle heli ega häält. Weewel kustus keset püsfirohu mäge ära.“

„Kas tõeste?“

„Jah, püsfirohi oli seesamasugune nagu need suurtükid. Aga küll võib arvata, kui rõõmus see pääwaras oli. Ta ei ole wististe selle õnneliku pääsemise järel ial enam warastanud. Kuid tu-

ningas sai väga vihaseks, ta kutsus enese ette ülema sütitusmeistri, ja küsis tema käest, miks tema kroonule püüsirohtu olla müünud, mis mitte ei põle. Ülem sütitusmeister mehile finnitab oma habeme juures, et püüsirohi kõige parem olla, mis ta kohe lubas tõendada. Selle tarwis kandis tema püüsirohu mäe maale, komberdas sääl üle põlvede selle musta huniku sees ja pistis katses põlewa tuletiku püüsirohusse. Bumm! Kohe wälkus hele leef püüsirohumaest, õhus pörus hirmus paugutus, määratu suur suitsu pilw kattis terve Taanima. Juba arwati, et maa lõhkeb. Ülemast sütitusmeistrist ei leitud pääle selle ta wäitse kartohwli suurust palagi enam.

Siis astus kuninga juurde üks wana meremees...⁴

„See olid wist sina, Matt!“ hüüdsiwad poisid.

„Ei ma just ütles, et mina see olin, aga ta oli mõistlik meremees, pahem tõrw wäha lummes praegusest paugutusest. Tema ütles kuningale: „Mis see ilmaaegu tembutamine maksab? Sellest saab ju iga laps aru, et Refanut tule, õhu ja wee wastu kindel on. Katsutagu paremine, kas temast mitte raud jagu ei saa. Raiutagu see veletus peenikeseks ja tehtagu tema puudest wõitmatu sõjalaewastik. Minu aru järele saaks kümmetuhat firwemeest tulewase ni lewadeni temast täieste jagu.“

„Aga selle aja sees sünnib riigimäts Väänemere kinni sulgumise pärast,“ arwas sõjaminister.

„Ja selle aja sees hukume meie ära Läänemere wee väraft,“ ütles merewäe kindral.

„Ja kõit see aeg oodavad seitse nuusktubaka laewa ilmaaegu Kattegatis,“ tähendas ülem hoo-
meister.

„Ei, ei, see ei lähe korda, see käib wasta riigi kasu,“ ütles kuningas omas isalises mures. „Lähme enne magama, ehk aega mööda asjad selguvad.“

Rõnda mindi siis ka magama. Aga kuna inimesed uinusiwad, sündis imeline asi. Üks wäike usfi noru, seesugune roomaja, mida keegi ei tunnud, tõusis mere wabust ja näris terve suure Refanuti katti ühel ööl. Laialt oli mere pind puujahu täis, kui mau hambad laewa purustasiwad. Kwi kuningas ja tema rahwas hommiku ülesärkas, oli suurest laewa moonutusest üksi üks tükk koka putkat järele jäänud ja sellest ehitati kolme mastiga laew. Wäin läks lahti, sool ja kohwi pääsiwad wabaste teele, wee pais lahanes ja kõit rahwas oli rahul. Aga kui suur rõõm sest oli, kui kuningas jälle nuusktubakat sai ninasse panna, seda ei jõua keegi wälja maalida. Sinnas põlesiwad rõõmu tuled, kõige nuusktubaka poodide katuste pääl lehwisiwad lipud, ja kõit hoo-
wiherrad oliwad päewa auuks nuusktubaka karwa riites.

Aga herra Peeter ja tark ootsiwad pittsiilmi ka kõige wähemat teadust Refanutist ja trööstisiwad en-
nast üksi sellega, et tee Maailmamere saartele ju
pitt olla. Ühel ööl nägi herra Peeter und, et Nawa-

saksa mägi maast madalast kunni tipuni kuldriides oli ja kutsus kobe tõisel hommikul targa enese juurde. „See suguse une mina nägin ja ega see muud ei wõi tähendada, kui et Refanut täna koju tuleb oma kullafoormaga. Kutsu nüüd terve linn kokku, sina kunsti-meister; nüüd peame uhked pulmad.“

Tart kutsus ka kõik linna kokku ja pääle selle ka weel kõik Lapimaa targad ja üks seitsme filmaga tart saadeti torni tippu märki andma, kui Refanuti kaugelt Päänemerelt pidi nähtama. Neiu Päewapaiste aga nuttis omad sinised filmad punasets kui päewa loode, mis tormi tähendab.

Kõik oli valmis ja tart andis tornist juba märki ja kõik ruttasivad sadama sillale lippudega ja wannikutega, nii et hurraa! neil juba hammaste wahel näis wärisewat. Aga Refanuti asemel tuli waesepooline wäike ruhi, purjets tall ninematt ja sees istus tall äranälginud mees kaltsudes ja narudes. See oli Refanuti kapten, kes üksi weel tagasi tuli laewa kätkäigust jutustama.

Jah, mis sääl ka muud enam teha oli. Nii mitmed oliwad seda ka juba ette äraarwanud; need läksiwad oma lippude ja wannikutega koju ja neelasiwad kõik walmid hurra-hüüud alla. Tart muutus palgest sinipunasets ja lõppis sinna paika. Herra Peeter sai nii waesets, et ta santide kirja pandi ja talust talusse wiidi. Aga Nawasaksa mäge kullati ka ilma temata, kui Jaaniaja päitse sädemed tema pääle langesiwad. Aga neiu Päewapaiste sil-

wad saiwad jälle selgetks. Tema läts pormeister Kuuwalgele mehele ja nemad elasiwad õnnelikult. Nemad lasiwad herra Peetri jälle santide kirjast mahakustutada ja wõtsiwad teda enese juurde.

Mitu, mitu aastat on sest mööda läinud, aga nüüdki weel ei purjuta wana meremees muidu Torneo ja Taani wäina wahet, et ta oma õpipoistele Refanutist ei kõneleks. Weel nüüdki tõuseb mõni lord Väänemerel auru ja udu, mis nii imeliselt hommitu hämaruses wälja näeb. Siis arwawad meremehed udus ennast määratuma laewa näinud olewat, kelle mastid pilweteni ulatawad ja kelle purjed taewa kõrgu pilwetes lehiwad. Seesuguse udu ajal panewad wanad laewamehed kühara sügawamalt päha, pöörwad suus oma tubaka tortsu ja ütlewad tõine tõisele: See on Refanut; tõmbame eespurjet ja suurt purjet sissepoole; wähe aja pärast tuleb torm! Sest poisid, tubli meremees ei saa araks. Tema kardab Jumalat, muud kedagi. Ja kui ta purjed sisse on tõmmanud, naerab tema waenlasele wasta filmi. Ja kui ta teie Refanuti peakste nägema, siis ei maksa muu temp, kinga paela finnitamine ega midagi muud, waadake peletusele julgeste palgesse. Siis kaub tema kui aur ja udu ja wähe aja pärast on jälle ilmake ilus.

„Kas see ta tõik tõsi on, Matt?“ küsis üks wäike pois ilma süüta.

„Noh, ei ma taha selle pääle just wanduda,“ wastas Matt. „Aga nii tõsi on ta ommeti, kui

mõni muugi meremehe jutt, mida wana meremees
kümnele nooremale ette puhub, kes waitfel õhtul oma
pilkudega kuwalget linnipüüawad. Kuulge aga teie,
küll mina jutustan.⁴

Parem tee.

Oli ükskord wanamoor, sell oli kaks last, Buttel ja Tüttel. Buttel oli poeg ja Tüttel oli tütar. Ühel päeval oli moor 20 kopikat teeninud ja tema ütles lastele: „Siin on 20 kopikat raha; minge linna ja ostke selle eest leiba!“

Lapsed ei olnud enne ialgi linnas käinud ja sellepärast küsivad nemad: „Kust see tee sinna läheb?“ „See ei ole raske leida,“ ütles moor. „Astuge kõige esmalt suurt teed mööda, ja kui teie Kadakamäe kohale saate, siis tulewad kaks haru. Astugem siis seda teed, mis parem on.“

See nõuu oli laste meele pärast ja nemad läksid röömsaste oma rahaga minema. Sest see oli ju nii väga kena, et nad nüüd ükskord linna said.

Kui nad nüüd Kadakamäe kohale olivad saanud, ja enese ees kaks teed nägid olevat, hakkasid nemad oma kestel aru pidama, kumb nüüd see parem tee pidi olema. Aga mõlemad olivad nende meelest ühe võrra hääd ja nad jäiwad tühtis ajaks seisma, et nõuu pidada.

Sääl istus lepalind kase otsas just tee ääres ja laulis: kuiwa leiba, kõwa leiba, kwiririwiit!

Aga wares istus jälle kadaka otsas pahemal pool teed ja waafus: fringelid, piparkooke, fringelid, piparkooke, koa, koa!

„Kuule Buttel,“ ütles Tüttel, „lepalind laulab kuiva leiba: sinna poole peame minema ja asi ära ajama.“

„Ei,“ ütles Buttel Tütteli wasta, „wares lubab fringlid ja piparkooki. See on muidugi parem!“

Lapsed ei jõudnud kokkuleppida, arwasiwad hääks kumbki kümme kopikat wotta ja igaüks iseteed minna.

Aga kõik teed wiivad wiimati Rooma ja nõnda wiiswad siingi mõlemad teed linna. Kui Buttel tüki maad oli läinud, jõudis tema linna wärawa ette. Siin istus emand laua ääres ja hüüdis: „Kats kopika eest, kats kopika eest!“

„Mis sääl siis on?“ mõtles Buttel ja astus emanda laua juurde. Ja siin alles läksiwad ta filmad pärani lahti, sest laud oli ääreni täis piparkookisid ja wäiksid fringlid waela otsas. „Kas ma kats fringlit kopika eest saan?“

„Jah, saad!“ ütles emand. „Piparkoogid maksawad küll kats kopikat tükk, aga see lord mingu nad siis pääle ühe eest.“

„Oh, mis odawad!“ mõtles Buttel iseeneses. „Kuis saab ema röömustama, kui ta näeb, kui palju hääd mina nii wähe raha eest olen saanud!“ Ja tema ostis poole raha eest fringlid; — mitu ta neid sai? — ja lõise poole eest ostis tema piparkookisid; — kui palju ta ka neid sai?

Siis läks Buttel linna vaatama ja see oli ka tõeste vaatamise väärt. Sää1 oliwad kõrged majad, uhked manselid ja toredad peeglid poe akante pääl. Jah, see oli midagi! Buttel waatas ja waatas nii kaua, kui tall juba nälg hakkas pääle tulema.

„Noh, ühe kringli wõin ma ära süüa, kuna nad ju nii odawad on. Aga mitte enam, kui ühe!“ Ja tema sõi kringli ära.

Wähe aja pärast tuli talle jälle nälg. „Noh, ma wõiksin ka piparkookigi maitseada, kuna emand neid alt hinna andis,“ mõtles ta. „Aga mitte enam, kui üks!“ Ja ta sõi ka piparkoogi ära.

Aga mida enam ta sõi, seda enam hakkas talle nälg. Ja nõnda läks jälle üks kringel ja üks piparkook. Aga mitte enam kui üks. Siis hakkas aga ka Buttel juba kojumineki pääle mõtlema, sest õhtu oli juba käes.

Buttel astus aega mööda koju poole, sest wäsimus tuli pääle ja nälg oli temal ka. Ja kringlid ja piparkoogid läkswad üks tõise järele seda sama teed tema wäiksesse kõhtu, aga ikka üks korraga. Sest iga ükshiku söömise juures mõtles ta: ei enam kui see!

Wiimaks oli temale taskusse ainult üksainus kringel ja üksainus piparkook ülejäänud. „Jah, üksainus see ükshi on!“ mõtles ta, „sest ei saa ommeti kõigile midagi õhtuks!“ Ja ta sõi siis ka wiimse ära.

Buttel jõudis wiimaks koju ja sää1 istusiwad luuamoor ja Tüttel rahuliste õhtut süües sellest leiwaist, mida Tüttel oli ostnud. Sest Tüttel oli

linna tõise wärawa juurde jõudnud ja säääl kohe oma asja ajamise leiwapoes ära diendanud.

„Noh Buttel,“ ütles luuamoor, „kus on leib?“

Buttel keerutas oma mütsi, nõnda et see päris neljanurgeliselt sai ja hakkas nüüd kõigist linna imeasjust jutustama, suurtest majadest, uhketest mamselidest ja helkiwatest waskpeeglitest, mis poe afnate pääl rippusiwad.

„Aga kus on leib?“ küsis luuamoor.

Buttel tegi nüüd oma mütsi neljanurgelisest kolmenurgeliselt ja jutustas siis emandast, kes laua ääres istus linna wärawa suus ja nii arwamata odawaste kõige paremaid ja kallimaid asju müüs.

„Aga kus on sinu leib?“ küsis moor kolmandamat korda.

Nüüd pidi Buttel tõtt rääkima ja kõige sandem lugu oli see, et tall praegu weel nälg oli ja weel suurem nälg kui hundil jõulu hommikul.

„Mine sööma!“ ütles moor. Buttel tegi oma kübara jälle ümaraks ja istus sööma. Ja imeasi, kuiw leib maitstis nüüd palju parem, kui kringlid ja piparkoogid.

„Noh,“ ütles ema, „kas nüüd mõistad ütelda, kumb tee parem oli, kas see, mis sind himude täitmisele, wõi see, mis sind ema sõna kuulmisele wiis?“

„Mis ema sõna kuulmisele wiis,“ ütles Buttel.

Ja Buttel puhastas ilusaste laua ära ja tegi aseme walmis. Ja Buttel ja Tüttel läksiwad luuamooriga magama.

Wabadiku poeg Sammatist.

Sammati kihellond on Soomes Pohja-Uuemaa maakonnas. Sääal on palju mägesid, järwi ja kõrgid wanu põlised metsi. Maakoht on ilus, aga ükšine ja waene, sest kuiwa nõmme pääl ei taha rohi ega wili mitte korda minna.

Sääal on Paikari wabadikmaja Walfjärwe kaldal. Majakeses asus kawa aja eest waene mees naese ja seitsme lapsuga, wiie poja ja kahe tütreaga. Ühe pühapäewa hommikul, kui neljas poeg pidi kirikule ristida wiidama, tõusis hirmus lume tuisst, nii et waevalt kätt filma eest wõis näha.

„Briita,“ ütles wabaidik öele, kes tema juures abiks oli, nii kawa kui naene haige oli, „sõida sina poisiga kirikule; mina ei wõi minna, et ma jala ära olen nikaстанud.“

Briita ei kartnud tuisstu, astus köhe saani, wäike laps lambanahast waiba sisse mässitud. Kui Briita lapse kirikusse altari ette tõi, küüsis õpetaja: „Mis nimi saab poisile?“ Briita ehmatas nüüd natuke ära, et ta kodust äratulles mitte lapse nime järele ei kohmanud küsida. „Noh,“ ütles õpetaja, „ega sest wiga ei ole. Tänaise päewa kohal seisab talen-

dris Elias, nimetame tema siis ka Eliasets.⁴ Ja selle nime pääle tema siis ka ristiti. Aga kui Briita koju tuli ja jutustas, kuis lugu dieti oli käinud, ütles wabadit naeratades: „Mis sest, kui ta ka wõi Tuisuks oleks nimetatud!“ Sest wabadit oli rõõmus ja lustikas mees kõige oma waesuse juures. Tema ei teadnud, et selle nime sees tähtis ettekulutus tallel oli ja et tema pojast ükskord nagu Jundarahwa Eliasest suur prohwet omale maale pidi saama.

Wabadikmaja oli väike. Mida suuremaks laste kari kaswis, seda wäiksemaks sai igapäewane leib. Aga wabadit ja tema naene oliwad jumalakartlikud ja hoolsad inimesed. Nemad lootsiwad Jumala pääle, kes ka kaarna poegadele nende rooga annab. Ei nad nälga kartnud, kui nad aga tööd jaksasiwad teha. Wabadit mõistis wähe rätsepa ammetit, ja kui poisid kaswasiwad, et nemad teda wähe awitada mõisiwad, käis tema talwe ajal talusid mööda riidid õmblemas.

Majakese lähedal, üsna tema trepi kõrwas, oli suur männapuu, keda ka sellepärast „Suureks Männaks“ nimetati. Selle otsa ronisiwad poisid häa meelega, ja mees see, kes kõige kõrgemale jõudis. Ühel päewal astus wabadit majast wälja ja nägi neli poega mäna otsas. Kolm wanemat poega torkisiwad omas wallatuses ükskõik kõrgemate olste pääl, aga neljas poeg Elias istus madalama otsa pääl, selg wasta tüwe ja luges raamatut.

„Noh Elias,“ ütles isa, „kas sina ei taha ka siin maailmas kõrgemasse ronida? Mis ja sääl nüüd teed?“

„Mina loen katelismust,“ vastas pois.

„Noh, mis ka veel kuulda saab!“ naeris isa.

„Alles käid sina kuuendamat aastat. Tule maha, mina õpetan sind kuube õmblema.“

Elias tuli maha ja õppis kuue üksikuid tükka kokku õmblema; aga kui see tehtud oli, ronis tema jälle puu otsa oma raamatuga. Kuus aastat wana, mõistis tema terve katelismuse pääst. Õpetaja ja kõik rahwas paniwad seda loetuse ajal imeks. „Kuulge, armas külamees,“ ütles õpetaja, „selle poja peaksite teie kooli panema.“

„Ei ole selleks jõudu,“ vastas isa.

Aga ommeti pidi jõud kokku võetama; sest rahwas ei jätnud mitte järele poja hääd pääd imeks vanemast. Nõnda paniwad siis wanemad leiwa kotti, ühte nappa veel wõid ja tõise joolatud kala ja sellega saadeti poeg lähemale kooli Tammissaarele. Aga Sammatis kõneldi ühni Soome keelt ja Tammissaarel õpetati koolis kõik Rootsi keeli. See oli poisile raske. Aga sellega pidi walmis saama. Ja aega mööda läks ka asi, sest pois oli usin ja hagar. Aga kaua ei olnud kodust leiba järele läkitada ja wõid ja kala ja nõnda pidi pois paari aasta järele jälle koolile selja pöörama. See on nõnda mõnele waesele poisile Soomes osaks saanud. Ja ka Gesticke on see nii mitmele nõnda sündinud:

suured waimuanded on waesufe ja puuduse pärast harimata jäänud.

„Hakka sina rätsepaks, armas poeg, ja käi ühes minuga,“ ütles isa. Väike Elias pidi õhtama, sest kõige suuremat rõõmu tegiwad temale tema raamatud; aga tema oli sõnawõttlik; tasane ja tähelepärija. Tema käis ühes isaga talusid mööda, istus laua pääl rätsepate wiisi, õmbles ja palistas, nii et sõrmed walutasiwad. Enamiste oli temal ka raamat taskus ja homniku wara ja õhtu hilja läks tema tubugile waitseesse paika lugema. Küünalt tall piimedal aasta ajal ei olnud, aga ka peeru walgulsel wõib ju lugeda. Ja kõige mõnufam oli weel, raamat käes, „Suure Männa“ pittel oksal istuda, kuna waresed puu ladwas waakusiwad. Ja säält tormas ta siis iga laupäew tuhat nelja naabri sauna rätsepat enese küljest ära uhtma; sest nii waene oli tema kodu, et neil ise sauna ei olnud.

„Eliasest saab tubli rätsep,“ ütles isa suure rõõmuga; ja ega see ammet ka kõige sandem kunst ei ole, kui sa hääd knööpaugud mõistad walmistada ja kui sa knööbid omale paigale ostad panna, nii et nad mitte iga kord ära ei karga, kui sa kord kõhu täiemaks oled sõõnud, kui tarwis.

Elias mõtles seda peaaegu isegi. Aga kui ta üksi suures metsas kõndis, ehk kui ta wäitse paadiga Waltjärwe pinnal sõudis ja kalu püüdis ja lõrged mäed oma kaju sügawast wee peeglist nägiwad ja kui warane homniku päike mändide latwu kuldas,

siis tulivad poisil meelde imelised mõtted. Ja sina laps, kes sa nüüd Eliase lugu loed, sina pead teadma, et üksikuis kõige suurte mõtete ema on. Tema meelest oli, nagu kuuleks tema looduse südame tuisuvat ja nagu oskaks tema laulusid väljalugeda laenete wärwides. Kui tuul mändide tumedais latwades tuhises, arwas tema ennast muinasid, ammu ununud juttusid kuulwat ja iga üksikul kammariku mättal oli temale midagi ütlemist. Tähed ütlesiwad temale: „Siin asub Jumal!“ Ja iga noor walgjashaljas kuuse wõsu ütles temale: „Siin on isamaa!“ Need tats sõna juurdusiwad nii sügawaste tema hinge, et ta neid ial ei wõinud ära unustada.

Kui ta seesuguselt käigult tagasi isaduue tuli ja isa talle ütles: „Paita nüüd Wabteri pükka!“ siis hakkas pois nutma. „Miks sa nutad?“ küsis isa. Pois oli wait ja nuttis, aga wiimaks tunnistas ta ommeti, et ta ennemine õpiks kui õmbleks. „Noh, mina tahan õpetajaga kõnelda,“ kusus ta isa.

Õpetaja ütles: „Saada poeg Turu ehk Abo linna kooli, jääb õpib tema enam, kui Tammisaarel.“ Isa mõtles asja üle järele, sest mis õpetaja ütleb, selle üle maksab küll mõelda. Ta wiskas siis naabritega ka nõuu kokku, sai wähe abi ja nii saadeti pois Turu linna. „Noh, mis sa oled õppinud?“ küsis rektor Rootsi keeles. Pois andis üles, mis ta oli õppinud ja lugenud — aga üksi Soome keeles. Sest selle wähesse Rootsi keele tundmise, mida ta Tammisaarel oli omandanud, selle oli tema juba

unustanud. Ja kui rektor teda hakkas katsuma, vastas tema jälle kõik Soome, see on, oma emakeeles. „Ei,“ ütles rektor, „see ei lähe korda. Kuis võiksid sina kooli tulla, kui sina muud ei oska, kui paljast maarahwa keelt, Soome keelt? Mine aga koju, ei mina wõi sind kooli wõtta.“

Sell ajal anti kõigis koolides Soome maal õpetus üksi kas Ladina ehk Rootsi keeles. Sest Rootsi keel oli sääl jellshamal asemel, nagu meil Saksa keel. Soome keeles wõidi sääl üksi aabist ja katekismust õppida. Sammati wabadiku poeg oleks wõinud nüüd jälle koju minna ja rätsepaks hakata, kui mitte töised kooliõpetajad tema eest ei oleks seisnud ja rektori juures tema eest kostnud.

Katse pärast wõeti tema siis alamaisse klassi, kus ta siis tõstie koolilaste seas Rootsi ja Ladina keelt sai õppida. Küll oli siin usinust ja kannatust tarwis, aga aega mööda läks asi ommeti edasi ja pois käis nõnda kooli kolm klassi läbi. Aga siis lõppes joud jälle wäiksest wabadikmajast otsa ja Elias pidi, paun seljas, jälle koju poole kõndima, ilma kõige wähema lootuseta, et ta ial saaks sinna tagasi tulla. Tema hakkas jälle rätsepaks ja käis isaga talusid mööda ümber. Aga nüüd oli tema juba päris pitt pois ja ta koguniste osaw oma ammetis. Tema ostas ise oma uduuga õmmelda kui tubli jell kõik kruned ja kamsolid, ja mis ta iganes ette tuli. Ühel pühapäewal sai tema kiriku juures õpeta. Jaga kottu. See küsis tema käest, kuis tema õppi-

mine nüüd läheb. Elias pidi tunnistama, et ta nüüd ütsti käärisid, nõela ja filitusbrauda studeerib. „Mis rumal lugu!“ ütles õpetaja. „Balu isa käest, et sa pühapäeva pärast lõunat minu poole võid tulla. Mina õpetan siis sinule Ladina keelt.“

Isa lubas seda hää meelega. Pois käis pühade õhtutel ja millal ta rätsepa ammetist lahti oli, õpetaja juures ja õppis Ladina keelt. Nädala wiivul tõusis tema tund waremine üles kui tõised ja läts tund hiljemine magama, ja pruukis seda aega ette-walmistamiseks oma ülesannete pääle. Sell wiisil sai ta nii kaugele, et õpetaja temale kahe aasta pärast ütles: „Nüüd võid sina Borwo linna gümna-siummi minna.“

Ja Borwosse läts ta pois, läts gümna-siummi, õppis säääl ja nägi nälga. Isa ja ema ei wõinud temale muud saata, kui kodus kootud riidet, kust ta ise enesele ihukatet pidi õmblema. Aga tema tahtis ju ka süüa ja juua. Kooli wahel ajal läts tema külasse ja laulis säääl leiva katu ehk rukki mati hääks. Omas wagas wanemate kodus oli tema mõnda waimulikku laulu õppinud; tema ostas ka muidki laulusid. Ja ikka oliwad tema waimulikud ja ilmali-kud laulud kuuljate meele pärast. See liigutas küla rahwa südant, kui nad waest koolipoissi kuulsiwad leiva puuduse pärast laulawat, ja nad andsiwad talle enamgi weel, kui ta palunud. Kui ta siis wiimaks oma korjanduse kottu pani, pidi tema imestades nägema, et laul talle kolmkümmend tündrit rufist oli fiske toonud.

Hää oli see muidugi. Ja oli ka feesugusid aegu, kus tal mitte tarwis ei olnud, nälga näha. Aga ega terve eluaeg ei tohi gümnaasiumis olla, peab ka üliõpilaseks ehk studentiks saadama. Rootsi keelt oskas tema nüüd küll, aga kust pidi raha saadama, et sellega Turu linna ülikooli ehk uniwersiteedi pääle minna? Kas ta nüüd uueste pidi käärid ja nõela kätte wõtma? Ei, tema ei põlanud mitte neid wanu tutwaid; ka edaspidisel ajal oli temal tema reiside pääl ikka lõng ja nõel taskus, millega ta ise lahtiläinud kuue knööbid finni õmbles. Aga kui selle kasulise kunstiga ka muu ammeti pääle walmis saadakse — aga üliõpilaseks ei wõi sellega ommeti mitte päästa. Elias kuulis siis, et Hämeenlinna apteeki üht abilist tarwitati; mis muud, tema astus sinna sisse ja seletas, et ta ladinakeelsist rohunimedest küllalt aru saada. Ja nõnda wõeti tema siis ka apteeki wasta, tema tegi pillisid ja segas wedelat rohku. Ja aega mööda sai temast nii tubli apteeker, et kelleiski muust paremat ei oleks wõinud saada.

Kui ta sääl wäikse summa palga hoiust oli kokkukorjanud, astus tema ülikooli ja sai üliõpilaseks. Tema oli siis kakskümmend aastat wana ja oli õppinud Jumala pääle lootma, muidu iseennast aitama. Miks oleks ta nüüd enam pidanud nälga kannatama. Juba kohe, kui ta üliõpilaseks oli saanud, hakkas tema nooremaid poisja nende õppimise juures awitama ja sell kombel enesele igapäewasti leiba teenima. Raske töö oli ka see. Sest kui ja 6 ehk

8 tundi päewal laiskade poiste päha Ladina keelt oled tuupinud, ei ole sull enam palju himu ja jõudu ise weel midagi õppida. Aga ka omad õppimised pidivad käpile wõetama ja ka nendega läks asi ommeti edasi. Siiski läksiwad seitse aastat mööda, enne kui see üliõpilane kõik teadis, mis tarwis teada, et oma kandidadi eksami ära teha. Aga siis, wähe enne seda, kui tulekahju Turu linna ja tema uniwersiteedi ära häwitas, aastal 1827 oli tema tee maailmas kartmata ja kindel.

Aga siua, kes ja seda wäikest juttu loed, mis Sammati wabadiku pojast sai, temast, kes Suure Männa otsas istus ja luges, kes kuuse kuulis laulawat, kes Wahteri püksa parandas ja kellest isa ratspeppa tahtis teha, kes katekismuse kahe keele pääl päha õppis, kes liig waene oli Tammissaare koolis käima, ja kes peaaegu Turu kooli sisse ei oleks saanud, et ta Rootsi rektorile Soome keeles kui oma emakeeles oli wastanud, kes säält weel kääride ja nõela juurde tagasi pidi tulema, kes lauluga kolmkümmend tündrid ruffid kokku oli kogunud, et nälga nägemata Porwo linna gümnaasiumisse saada, kes rohu kuiwe pille ja wedelikku walmistas, et raha koguda ülikooli reisile, kes säält seitse aastat enam muide kasuks kui oma hääks pidi tööd tegema — jah, tahad sina teada, mis sest wäikesest Eliasest sai, kes nii haruldusel wiisil prohwetit nime sai?

Mina jutustan seda sinule. Temast sai üks kõige kuulsamate ja suuremate meeste hulgast, kes ial

Soome maal on sündinud. Tema sai tohter, kirjanik, professor, laulumeister ja keeletundja. Ja sest ei olnud veel küllalt, sest seesuguseks wõib ka veel mõni muu saada. Ei, temast sai see mees, kes kõige kaugematelt salamaadelt otsis ja leidis need wanad ja üliilusad, mujal ju ammu ununud rahwalaulud, millede sees Soome rahwa kõige wanemad mälestused muinasaegadelt on alale hoitud. Tema pani selle kuldwara kindlasse salwe. Tema tinkis rahwale tema muinasaja tagasi ja andis talle sellega julgust elada ja julgeste tulewiku pääle waadata. Waewalt oli Soome maal nii waest sauna, et sääl tema nimi mitte ei oleks tutaw ja armas olnud. Waewalt oli ka mõnda nii kauget maajagu, et tema kuulus rahwalaulude kogu — Kalewala ja tõised rahwalaulud — sääl mitte tutaw ei oleks olnud ja et suured targad ja õpetatud mehed teda mitte ei oleks imestanud ja sügawamalt uurinud. Ja kui tema suures wanaduses suri (7/19. Märtsi kuu päewal 1884) kogusiwad ennast rikkad ja waesed, ülemad ja alamad tema haua ümber wiimast auu temale awaldama, nagu oleks tema kuningas olnud. Ja ei olnud ka otja neil elusatel ja kallitel lille- ja lehewannikutel, mida tema haua pääle tänu ja ouustamise täheks maha pandi.

Mis pean sulle muidu veel Sammati wabadiku pojast jutustama? Kas seda, kui alandlik ja tasane, jumalafartlik ja lahke ta oli kõige selle kuulsuse juures, mida tema waene sündimine ja suurele nimele

tõusmine taasa toonud? Tema mõtles ikka oma meeles, et tõised enam teinud, kui tema. Tema läis suwel palja jalu ja talwel lumekingadega. Tema riie oli nii lihtlabane, et kus teda mitte ei tuntud, teda kõõki lästi minna, teenija rahwa selka istuma. Tema pidas ennast üksi Sumala ja rahwa teenijaks. Ja kui pühapäewal Sammati kabelis — sest ta oli üksi suurema kiriku abikirik — mitte õpetajat ei olnud, luges tema kirikus jutlust ette. Ja Soome lauluraamatusse on ta mõne talli ja armsa waimuliku laulu walmistanud. Sala aitas ta mõndagi waest. Ta oli ühesugune lahke kõikide wasta. Tall ei olnud mitte ühte wihameest, aga palju, palju sõbru. Jah, seesugune mees wõib igast poisist saada, kui ta igamees nii kuulsaks ei saa, kui tema.

Ja kui sa weel tema nime tahad teada saada, siis ütlen ta selle sulle. Sest kes wõiks teda weel jalata? Tema on ju ise Paikari wabadikmajast üle maa ja maailma tunginud. Iga tuul on seda jutustanud Soome kuustele, mändidele ja kaskedele, iga laene merel ja järwel on seda kallastele kuulutanud. Iga ema on seda lastele ütelnud. Ja see rahwa põlw, mis nüüd elab, ei wõi seda ial tulewale rahwa põlwele nimetamata jätta. Sest Sammati wabadiku poeg oli — Elias Põnnkrot.

Aga ta sina Gesti laps, kes sa seda lugu loed ehk kuuled, anna auu sellele tähtsale rahwa pojale. Sull on selleks iseäralikku asja. Sest tema mehe töö on ta meile kasuks tulnud. Soome rahwas ja

Gesti rahwas pole mitte wõerad. Nemad on wenna-
 naksed. Nemad on ühest wõsust wälja kaswanud.
 Mõlemaile on Wanemuine oma kullast kannelt kõ-
 listanud. Mõlemate rahwaste wana tarkus ja rah-
 walaul tuleb ühest hallikast, annab aru ühesugusest
 murest ja rõõmusest, wõitlemisest ja wõidust. Soomes
 pani seda imelikku rahwa iseloomu kõige esmalt
 Elias Lönnrot täieste tähele. Tema wõttis ise Wa-
 nemuise kandle kätte ja kõlistas lauluisa imelugusid
 järele. See laul ja luul kostis nüüd üle ilma.
 Tema oli nii tähtis, kaunis ja ilus. Tema kostis
 ka kunni Gesti kallasteni.

Wähe ajal oli aga ka juba meie haljal pinnal
 uus elu ärganud. Kuldnene kannel, mida wanemad
 nii sagedaste kuulnud, oli remmalgate küljest maha
 wõetud. Tema kostis uueste. Ja kuula imet!
 Tema kuldnene kõlin kuulutas tõeste seda sama lugu,
 mis Soomeski südamesse tunginud. Wanemuise
 wiisid oliwad ka Gestis uueste ärganud. Ja see
 mees, kes neid Gesti nurmel ja niidul, metsas ja
 maal imelises iluduses kuulnud, ja mis ta ise kuul-
 nud, tõistele edasi kuulutanud, kes Gesti rahwa wanu
 mälestusi ka tema laugemates ja kõrwalistemas koh-
 tades, Beipsi ja Põtseri piiril, kui kuldwara kokku-
 kogunud, kas teie tema nime ei tea? See mees,
 kes Gesti kännust wõsunud ja kelle kuuljus pea ka
 üle ilma pidi lendama — ja kes ommeti ustawaks jäi
 oma rahwale, tema wanemate keelele ja meelele: see
 Gesti rahwa Lönnrot on — Friedrich Kreugwald.

Võnnrot kinkis Soomele Kalewala, Kreuzwald Gesti rahwale Kalewipoja laulud. Ka tema tegi seda imestawale ilmale tuttawaks, mis ta rahwa suust oli kuulnud ja kogunud. Kalewala on wiskest wanem sõsar, tema sisu suurearwulistem kui Kalewipoja sisu. Stiiski pole ka tema noorema sõsara, Gesti rahwalaulu, ilu mitte wäike. Aga ühes kodus on nad mõlemad, Kalewala ja Kalewipoeg ülestaswanud.

Ja et see Soome-Gesti kodu sugugi mitte põlata pole, seda on Elias Võnnrot ja Friedrich Kreuzwald terwe ilma ees selgeks teinud. Nende kannel on selle kohta wiimse wastarääkimise waikima pannud. Soome ja Gesti rahwalaulu. ja rahwatarkust imestades, pidi igamees tunnistama: Tõeste, jää! Põhjalas on waimuvara, mis kullast weel üle läib!

See maapäälne kallis wara, armas lugija, meie taewaliku waranduse, meie wanemate usu kõrwas, mida meie muidugi ühegi hinna eest ei tohi ära salata ja ära anda, on aga meie kallis emakeel ja kõik see waimuvara, mis temaga ühte läib. See on see terwe hariduse warandus, mis tema sisse kui kuldkausi sisse on walatud ja mida ikka weel sinna sisse wõib walada: Gesti meel ja Gesti mõte, Gesti wiis ja Gesti kombe. See on wanemate puhtuse ja wagaduse waim, mis ka lastele õnnistust toob, kui nemad sellest kinni peawad.

Peame siis ka meie temast kinni. Sest sellega täidame ka meie neljandamat lastu, meie auustame isa ja ema. Sellega wõime meie ka üksi Jumalale

anda, mis Jumala kohus ja keisrile, mis keisri ko-
hus. Sest waga ja õige ja tänulik laps kardab
Jumalat. Temast saab ka õige riigialam. Nõnda
jääme siis kui tänulikud lapsed auuwäärt isade Elias
Lõnnroti ja Friedrich Kreuzwaldi hauale seisatama,
tunnistame ja tõutame:

Wanemate waim ja meel,
Kulla kallid emakeel,
Geesti lombe, Geesti mõte,
Geesti õige ettewõte:
Sinust kinni surmani
Pean mina alati!

Linnukese hälli laul.

Uinu sa
Rahuga!
Pääke peida
Tiiva alla!
Murest walla
Hälli heida,
Oled looja hoiusfa.
Jah, ja metsa murula
Head lapsed kõnniwad,
Linnu poegi hoiawad.

Kiida ka
Wäeti sa
Heldet Loojat!
Kiida keelel,
Rõõmu meelel
Suwe toojat!
Tõuse taewa laulufe,
Kosta rõõmuks lastele.
Inglid seda kuulewad,
Lapsigi nad kaitsewad!

Wäike Mikik.

Mäel metsa ääres on wäike hurtsil: sääl on akan, nii wäike, et wäitse poisi ümmargune walge hüstega pää selle täieste äratäidab, kui ta wälja waatab. Enne wanast oli sääl ka tellistiwist korsten katukse päält wäljapaistnud ja seinad oliwad punafels wärwitud, ilus aed oli toa ja halja kartohwli maa ümber. Aga nüüd näib majake waeselt, wäga waeselt wälja. Suits tõuseb ilma üksi august, mida turbakatukse sisse on jäetud ja aed on ju ammu mahasadanud. Majakeses asub üksi pime wana soldat ja tema niisama wana naene. Meist ei saa töötegitat ega ehitajat. Nemad sureksiwad nälga, kui wanamees mitte wõrkusid ei kooks ja wanamoor mitte luude ei teeks ja kui kihelkond neile mitte iga-aasta kolm tündrit wilja leiwaks ei annaks.

Balju parem lugu oli sääl majas neli wiis aastat tagasi. Siis elas sääl wanade seltsis noor ja priske paarirahwas, nende poeg ja minija. Nemad tegiwad auusaste tööd ja elu oli lõbus, senni kui õnnetus tuli. Ühel pühapäewa hommikul, kui kõik külarahwas paadiga firikusse sõudis, langes

paat lausa wee pääl tormi käes ümber ja sinna huk-
kus noormees ja minija ja pääle nende veel palju
külarahwast. Mõlemad wanafesed oliwad sell päe-
wal kodus, wanamees oma pimeduse pärast ja moor,
et ta wäikest last hoidis. Ja kui tõisel pool järwe
firit sisse löödi, oli see kella hää lühtlasi hingekell
neile kadunuile, keda Jumal nii äkiste taewasse ära
oli kutsunud igawest jumalateenistust pidama.

Nõnda jäiwad mõlemad wanafesed ükfi tuppa
ajuma, ükfi oma muredega, oma waesusega ja oma
wäikse pojapojaga. Sest ainus pärandus, mis neile
mõlemaile armsatelt jäi, kes hukka oliwad saanud,
oli nende wäike poeg Mikki, ja et ta nii wäike oli,
nimetati teda enamiste Wäike Mikki. Tema oli
üm margune ja priske kui küps õun; ja auusad sel-
ged sinifilmad oliwad temal ja kollakas tult nagu
tuld. See'p ka ainus tuld oli sell Wäikesel Mikul
sin maailmas. Tema ümmargused põsed täitsiwad
ikka selle toa akna, kui maantee päält midagi tähtsa-
mat asja kuulus. Kui sa säält ehk mööda sõitsid,
siis oled sina teda wisfiste näinud. Ja kui sa säält
pimedal ja kole dal sügisesel ööl juhtud mööda sõit-
ma, siis näed sa tule heledaste wäikse maja ahju eest
paistwat. Sõjamees istub ja koob noota, wana ema
loeb piiblist ette, kust waesed ja pimedad, kes pime-
duse maal elawad, walguse näewad paistwat; see
walgus on Jeesus Kristus, kes pimedate filmad
lahti teeb. Ja Wäike Mikki istub kiwi pääl tule
walgel, põlwil kass; tema kuulab nii ärkaste, nagu

mõistaks tema kõik, mis wanaema loeb. Aga wiimaks tuleb nii magus uni tema finifilmadesse ja tema ümmargune punakas pale waub hilja wanaema põlwele naale. Ja kui sa ka kõige uhtemas tallas sääl pimedal teel istuksid, siis peaksid sina ommeti rõõmu ja kadefusega halwa sauna sooja waesuse sisse waatama. Sääl on usinust, sääl on südametunnet; sääl on palwe rahu, mis südametunnet mured minema peletab. Sääl on lootust Jumala peale, mis kõik elu puudused jõuab ärawõita. See waene tuba on rikas: kas sa arwad, et ta küll oma warandust wõrsti kodade kulla wasta oleks ärawahetanud?

Aga kui sa seda teed ilusal suwepäewal rändad, siis sa näed, et majakese lähedal wäraw on; siin pead sina seisatama, kui keegi lahti tegema ei tule. Aga wõta natuke, vea on Wäike Mikk sinu juures. Säält ta tuleb juba toa uksest ja jookseb kiwidest ja kandudest üle, et õigel ajal sinna saada, ja tema pilt kollakas tult lehwib aga tuules. Müüd on tema juba wärawa juures. Kui sull mõni waskraha peaks kätte püüa olema, siis wista seda tema kätte. Tema ootab seda. Aga kõige armsam on tall uus raha, mis helgib, selle üle rõõmustab ta üliwäga. Raha hindu tema ei tunne. Wask-kopik rõõmustab teda niisamuti kui fullane imperial, mis 10 rubla maksab. Aga ära sa raha enne tee peale wista, kui hobune ja wanter wärawast läbi on pääsenud. Seit Wäike Miku mõtted ei ole mitte pikemad kui

tema nina. Kui tema raha tee pääl on, kargab tema, nii pilt kui ta on, tema pääle ja lasseb wärawa hobusele wasta pääd langeda. Ära teda sellepärast tõrele; sest wäiksena ei olnud fina ka sugugi targem kui tema.

Wäike Mikk sõi enamiste kõwa leiba ja filtu ja kalja, aga wabel sai ta ka kartohwit ja piima ja siis oli temal pühapäew. Sellest kaswis tema priksels ja sai aast' aastalt ikka ümmargusemaks. Lugeeda ei mõistnud tema muud kui palwid ja Jumala kümme kästu. Aga tema mõistis päälae pääl seista ja pehmes rohus hundiratast heita; tema ostas kiviaga heleda järwepinda mööda lippi wisata kodukaldal, kui wanaema säääl tema särkisid oli pesemas. Tema ostas rasast teed mööda sõita ja naabri hobust jootma ratsutada, nimelt kui keegi weel kõrwas astus. Tema ostas lumes wahet teha metskana ja harakajälgedele wahel ja tundis ka väga selgeste hundi jäljed. Tema ostas peergudest regefid teha ja kuuse käbidest hobusid ja lehma, kellele jalgadeks tuletitud alla pandi. Seesugune oli Wäikse Miku mõistuste nimeliri ja sest oli ka küllalt niisugusele wäiksele mehele õppida. Aga sest ei saanud mitte küll. Temal puudus üks väga tarwiline asi. Mina ei tea, kas ma seda ka pean nimetama. Temal ei olnud pükse.

Ja kahe põhjuse pärast oli tema neist ilma. Esialt oli tema wanaisa ja wanaema väga waesed ja tõisels oli kõige külapiisikeste mood ilma seesuguste asjadeta jooksta, mida siis ka Mikul mitte ei

olnud. Ärgipäewadel oliwad nemad enamiste kõit paljaste säärtega, üksi pühapäewadel oliwad nemad nõnda riides, nagu muudki inimesed. Aga Wäitfel Mitul ei olnud ei ärgi- ega pühapäewal seesugutpid riistu, mis tall oleks pidanud olema ja see tegi talle palju muret.

Kaua aega ei arwanud Mitt ise enesel midagi puudu olewat; tema sammus, wäike särk seljas, nii uhkeste ja rõõmsaste, nagu ei oleks terwes maailmas kuskil enam nii täielist ihukatet olnud, kui temal. Aga mis juhtus? Ühel pühapäewa hommikul, kui kõit inimesed ennast kaldale kokkukogusiwad, et kirikusse minna, seletas Mitt, et ta tema tahab ühes minna.

„Ei see lähe korda!“ ütles wanaema.

„Miks mitte?“ küsis wäike Mitt.

„Sinul ei ole riidid.“ Wäike Mitt hakkas sügawaste mõtlemata ja sai kurwanäuliseks.

„Küll mina wõiksin sull wana seeliku laenata,“ ütles nanaema, „aga siis peakswad sind kõit tüdrukuts.“

„Ei mina taha tüdruk olla, mina olen mees,“ ütles Mitt.

„Kuule,“ ütles wanaema, „mees on muidugi mees, kui ta ta suurem ei ole, kui wana kross. Jää aga siiski koju, Wäike!“

Ja Wäike jäi seekord koju. Aga kohe selle pääle algas külas suur kohus. Sinna tuli palju rahwast ja muude hulgas tuli sinna ka Mooses Meier oma

pilditapiga. Kõik tahtsiwad pilditappi waadata, sest
 säääl nähti Napoleon Bunapart oma kuldkrooniga
 ja pitka mõõgaga, Suur Mogul oma koleda pitka
 habemega ja wits ümber kõhu, printsess Kuldafatter,
 kes kaelapaelast tiigrit Marimani talutas, Kalewi
 poega ja Wana-Sarwikut. Mõned andsiwad Moosessele
 waftraha, mõned andsiwad talle hõberaha, mõned ei
 annud midagi, ja mõned ütlesiwad weel koguniste
 paha sõnu, aga kõigil oli see nii wäga meelt mõõda.
 Seda kõik jutustasiwad muud poisid Wäikele Mikule
 ja tema ütles, et ka tema kohe läheb pilditappi
 waatama.

„Ei see lähe korda,“ ütles jälle wanaema.

„Miks ei?“ küsis wäike Mik.

„Säääl on suuri saksu, kohtuherra, sisetäär, kir-
 jutaja, kommuusjaar, wallawanem, teekubjas. Ei fina
 wõi sinna minna ilma pükideta.“

Wäike Mik wõitles enesega wähe aega. Meier
 ja tema pildid oliwad talle liiaste südame pääl. Wii-
 maks ütles ta: „Wanaema, laenake mulle oma
 feelik...“

„Säääl ta on,“ ütles wanaema ja naeris kõigest
 südamest, kui pois naesterahwa seelikus mõõda tuba
 kõndis. „Noh, nüüd oled päris nagu tüdruk.“

„Kui ma nagu tüdruk olen, siis ma ei lähe,“
 ütles Wäike Mik. „Mina ei ole tüdruk, mina olen mees.“

„Küll sa oled ikka nagu tüdruk,“ ütles wanaema,
 „aga sa wõid kõigile ütelda, kes tee pääl wasta tu-
 lewad, et sa mees oled.“

Ma võin ka ütelda, armas Mikki ja läts minema. Tee pääl sõitis temast üks reisiija herra mööda, laskis hobuse kinnipidada ja ütles: „Kas sa tead, wäike tüdruk, ütelda, kus seda kohut peetakse?“

„Mina ei ole tüdruk, mina olen mees!“ ütles Wäike Mikki.

„Mehe moodu sa just wälja ei näe,“ ütles herra.

Wäike Mikki ei wastanud midagi, waid kui sinna õue oli saanud, kus kohut peeti, hüüdis tema nii kõwaste, et kõik kuulsiwad: „Mina ei ole sugugi tüdruk, kui see ka nõnda näib. Mina olen mees.“

Kõik wanad ja eided naerisiwad, kõik poisid ja tüdrukud kogusiwad ennast Wäikse Mikki ümber ja hüüdsiwad: „Jah, jah, wäike Mai, kust sina nii ilusa seeliku oled saanud?“

„See on wanaema seelik ja ei mitte minu,“ ütles Wäike Mikki. „Mina ei ole Mai, waid Mikki, seda peate teadma.“

Siis wõttis kõige suurem ja pahem pois Wäikse Mikki oma õlale, kandis tema pilditapi ette ja hüüdis, et see üle õue kostis: „Kas teie näete ka poolekopitulisti meest? Waadate ometi meest, kellel seelik seljas on!“

Wäike Mikki sai wäga pahaseks, tema hakkas poisi harja ja wanutas seda kõigest jõuust. „Si see ole minu seelik,“ hüüdis ta, „see on wanaema seelik!“ ja hakkas siis nutma. Aga õel pois hüüdis ikka weel „Waadate seelumeest.“ Ja nõnda jookseti siis kiskudes ja karjudes talu õue mööda ümber.

Ei olnud Wäike Mikk seesugust ratsutamist enne näinud. Tema nuttis, hüüdis, kaapis ja hammustas ja kui ta wiimaks oma jalgade pääle oli saanud, hakkas ta kõigest jõuust jooksuma, langes aga seelikutuga maha, tõusis siis, nutt kurgus, üles, — langes aga uueste, pääsis jälle üles ja jooksis ikka rutemalt, kurni ta jälle kuttus, nagu tahaks ta hundiratast wifata. Wiimaks jõudis ta ähtides ja nuttes lõigates wanaisa sauna juurde. „Wotke seelik ära!“ kisendas ta. „Mina ei taha seelikut. Mina olen mees.“

„Ära nuta Wäike,“ trööstis wanaema. „Kui sa suureks kaswad, küll sa siis wõid näidata, et sa mees oled, nagu tõisedki.“

„Ja jah!“ ütles wanaisa, „ja esimene lord wõid minu püksid laenuks saada.“

Nemad armastasiwad jüdamest seda Wäikset Mikku, need isa wanemad. Tema oli pääle Jumala nende kõige suurem kosutus ja rõõm siin maa pääl. Nemad oleksiwad temale küll kas wõi kuldkirjadega sammetised püksid annud, kui see üks nende wõimuses oleks olnud. Nüüd sai Mikk üks wõidleiba ja sellega unustaski ta seekord oma mure. Tema läks toa nurka istuma ja see ei tulnud talle enam meelde, kui suur häbi see on, kui mees peab seelikut kandma.

Mõni aeg pääle selle oli majaukse kohal tee pääl nii palju sõitjaid ja jalgrahwast, nii et ilm tolmu pärast paksuks läks, sest oodeti suurt herrat, kes ümber maad sõitis ja nii kõrge oli, et kuningatgi

waewalt suuremaks tuli pidada, kui teda. Kõik koguswad ennast nüüd kokku, et teda näha saada ja tema jutustati juba nüüdki imelisi asju. Tema sõidab kuldõlas, nii üteldi, ja tõlla ees on kaks-tõistkümmend hobust; riie on tall pääst kunni jalgadent hõbedast ja peenikesest kullast. Aga wäiksil lapsil oliwad weel omad mõtted tema kohta. Nende aru järele oli suurel herral suur paun seljas, täis hõberaha ja lakritsi tükka, mida tema tee pääl laste torjata maha pidi wiskama.

Seda juttu kuulis Wäike Mikk ja ka tema ütles, et ta tahab waatama minna. Temal oli kõigis asjus oma tahtmine, meie waesel Wäiksel, just nõnda kui ka tõistel wanaisjade ja wanaemade kullapoegadel.

„Wõi sina tahad!“ ütles wanaema. „Kas sa tead ka kus sinu tahtmine on? See on siin minu taskus.“

„Ja sull ei ole ka riididki,“ ütles wanaisa naeratahes. „Wõi tahad jälle wanaema seelikut selga saada?“

„Seelikut mina ei taha,“ tšendas Wäike Mikk ja läks punasets kui wäht, kui ta kõige selle häbi pääle mõtles, mida ta selle riidetüüi pärast oli kannatanud. „Ei mina ei taha seelikut. Mina tahan wanaisa pükse.“

„Mida weel? Mis sa kõik pead kuulma?“ ütles wanaisa. „Koh, tule siis, ja taluta mind põõningule, siis katsume, kudas need püksid sulle passiwad.“

Ega sa ei usu, kui väga Wäike Mikk nüüd

rõõmustas. Tema jooksis kui kass treppi mööda üles, nii et wanaisa waewalt järele jõudis. Tuldi suure punasets wärwitud lasti juurde, mis kõige kaugemal põõningu nurgas oli ja mida Wäite igakord imeksvannes oli waadelnud, kui ta hiirile lõfsu oli ülesseadmas käinud. Kõige esmalt paistis nüüd poisi filma suur mõõk helkiwa tupega.

„Seda ma tahan,“ hüüdis ta.

„Mida weel?“ wastas wanaisa. „Pea mõõka, fenni kui ma uniwormi kastist leian.“

Wäite Mikk wõttis mõõga ja see oli nii raske, et ta seda waewalt jõudis tõsta.

Wanaisa koputas häälitsedes tema palge pääle. „Kui sa meheks kaswad,“ ütles tema, „wõib see küll tulla, et ta sinul ükskord mõõk wõöl on ja et ta sina wõid isamaa eest wõidelda. Kas sa tahad, Wäite?“

„Tahan!“ hüüdis poeg ja tõusis püsti kui sirge vuu. „Mina raiun nende pääd maha, kui neid ta kes teab kui palju peaks olema.“

„Ohoh!“ ütles wanaisa. „Kui neid ta kes teab kui palju peaks olema. Kõik ripub selle küljes, kelle wasta tuleb wõidelda.“

„Jah,“ ütles Wäite järele mõteldes. „Mina raiun pääd katti huntidel, kullidel ja nõgestel ja kõigil, kes wanaisal ja wanaemal paha teewad. Jah, wanaisa. Ja siis kipun mina kõikidel kaela, kes mind tüdrukku ütlevad olewat.“

„Monoh, Wäite! Ole itka tasasem ja ära ole nii toores oma loomu poolest. Siin on püksid. Wõi tahad koguniste pratti kah, wõi mis?“

„Tahan, wanaisa, ja mööka. Ja kübart.“

„Noh, sina ei ole ka sugugi wähega rahul,“ ütles wanaisa. „Sa wõid siis ka minu pärast kõik saada, kui sa lubad ei mitte kaugemale minna kui üksi teewärawa juurde, kui see suurtsugu herra tuleb.“

„Luban, luban, wanaisa,“ kinnitas Wäike

Waewalt jõudsid nad ülewalt põõningult maha, kui juba politsei sandarm kui tuulisipää mööda teed lendas ja hüüdis, et inimesed mõlemalt poolt pidid kaugemale hoidma, sest mõne minuti pärast pidi kõrge herra sääl olema. Siis tuli rutt kõigile ja rutt oli ka saunaski. Wanaisa püüdis pandi Wäiksele Mikule jalga. Hallid need olid, säärted wäljaspoolel olid wäljasõinised triibud, ja nii suured, et Wäike Mikil oleks küll ühe ainsa sääre sisse mahtnud, terve mees. Küll nad sääl weidralt wälja nägid, aga jalga pidid nad ometi minema! Sääred kääriti pea pooleni üles ja kaela alt seuti paeladega kinni. Niisama palju on ka pratistid ütelda. Ka tema oli hall, suurte õlapäälistega ja nii suur, et ta ennemalt Kalewipojale näis tehtud olewat, kui seesugusele wäiksele mehele. Kui see selga pandi puutusid käiksed maasse ja sawad pühkisid porandat. „Si sellest saa midagi,“ ütles wanaema, lühendas aga ommeti käiksid ja sawu neid oma nõeladega kokkupistes.

Wäikse-Miku meelest oli see kõik wäga kohane ja sünnis ihukate. Siis pandi suur sõjamehe kübar päha, mis muidu kunni õladeni oleks mees uputanud,

fui ta enne mitte jenni kui pooleni pooleks heinadega täidetud olnud. Wiimaks köideti raske mõel, mis maad mööda kärijes, wõõle ja rüütel Pitulini oli walmis. Si ial pole wägimees uhkmine wõidu-wäljalt tagasi sammunud, kui Wäike Witt esimesi püüke langes: Ta terwe wäike ümmargune leha kadus nende ruumikate riiete sisse koguniste ära nagu särg järwe wette; üksi wäiksed armsad sinifilmad, punakad põsed, wäike isemeelne nüri nina pilkusiwad ahtakese prau läbi praki krae ja kübara wahelt wälja. Kui ta nüüd nii uhkete ja auusaste ehitatud teele läks, kuulus mööga kolm kiwide wasta, nõelad langefiwad wälja, käiksed ja kuuesawad pääsiwad lahti, kübar kaldus kord paremale, kord pahemale poole ja see terwe wägimeheline rüütel oli nagu kokkulan-gemas oma kangelase koorma all. Wanakesed ei olnud kaua aega nii südamlitult naernud kui nüüd. Wanaisa ise, kes küll Wäikse ehitamist kuulis, aga midagi ei näinud, keerutas wäikest sõjameest kolm-korda ümber, andis tema wäiksele ninale suud ja ütles: „Sumal õnnistagu sind Wäike; ärgu kandku ial sandem mees kui sina Narmalaste wana uni-wormi!“

„Pane nüüd tähele!“ ütles wanamees. „Kui suur herra tuleb, siis terwita teda nii ja näita oma auustamist üles!“ Ja wanamees õpetas poisfi püsti seisma nagu tiff, julgeste ülesastuma, pahemat kätt õigeste wastu külge maas pidama ja paremat kätt otja kõrwa panema.

„Juba küll, wanaisa,“ ütles Wäike Mikk, kes ikka väga tergeste õpetusest aru sai.

Wawalt jõudis Wäike wärawa juurde, kui juba kaugelt maantee päält tolmu nähti ja kõrge herra sõites tuli, nii et kiwid sädemid löiwad. Nüüd oli tema juba üsna lähedal — ja weel seda tuhat tulist ruttu, mis tall oli! Aga siis jättis korraga kutser hobused seisma ja hüüdis: „wäraw lahti, filmapilt!“

Nii oli nii, et sillakubjas ise omas ammetiwägewuses wärawa eest hoolepidamise enese pääle oli wõtnud, et kõik hästi lähets ja tema komando pääle wäraw äkki lahti lendaks, nõnda et suur herra sellest täie märgu saaks, misjugune korrapidamine tema tee pääl walitseb. Aga kui tõld tuhat nelja sinna tormas, juhtus nii õnnetumalt see asi, et kui sillakubjas kõige alandlikumalt kummardada tahtis, oli tema, prautsti! maantee kõrwas pikkali kraawis. Sellestehmatas kubja abiline, kes wärawa kõrwas komandot ootis, nii hirmsasti ära, et ta enam wärawa lahti tegemise pääle ei mõtelnudki ilma oma ülema käsuta. Nõnda oli üsna asjalikult wäraw finni pandud suurte asjaajajate ees.

Tõld pidi seisatama, suur herra waatas imestades wälja ja kutser hüüdis ikka weel: „wäraw lahti!“ Siis wõttis Wäike Mikk julgust, astus kui ka wawaliselt ette, tegi wärawa lahti ja teretas aurstades, nagu wanaisa oli õpetanud, just nii samuti nagu koerakutskas, kes on istuma õppinud. Kutser lõi hobused, need hakkaswad jooksele, aga herra hüüdis tõllast: „Stoi!“ ja tõld seisatas uueste.

„Mis Pituliini, sina oled saäl Norwalaste uniwormis?“ hüüdis kõrge herra Wäitsele Mikule ja naeris, nii et töld wärises. Wäike Mik ei mõistnud midagi wastata, tema mäletas ükki seda, mis wanaisa oli õpetanud, ta teretas uueste soldati wiisi, parem käsi mütti ääres, nii kaugeste ja pühalikult kui wähe wõimalik. See tegi weel enam kõrgele herrale nalja, tema küsis rahwa käest pois wane mate järele; ja sillakubjas, kes juba kraawist üles oli saanud tõuseda, jutustas rutuste, et pois waene laps olla ja et ta wanaisa juures, wana ja pimedas soldati-naru Hakuri juures asuda. Sillakubjas lausus neid sõnu niisuguse põlastawa häälega, nagu neid wahel kuulda saab, kui mõni wägew kubjas walla waesest rahwast kõneleb. Aga wäga pidi tema imestama, kui kõrge herra äkki tõlast wälja astus ja otse teel sauna poole astus.

Noh, seda imet! Wanamoor pidi tuktumise pärast istmes tuktuma, kui nii uhke wõeras nende talutuppa astus; aga wanaisa, kes midagi ei näinud, oli julgem ja näitas kombeliselte sinna poole, kus ta teadis pingi olewat.

„Sumala rahu teiega, hääd sõbrad,“ ütles wõeras. „Minu arust oled sina wana tuttaw,“ jatkas ta, ärkaste wanaisa poole waadates. „Kas sa ei ole Hakuri, Nr. 39 minu endisest rügemendist?“

„Jah, kapteni herra,“ wastas wanaisa imestades, sest tema tundis hääle.

„Noh, Sumalale tänu, et ma sind wiimati leidfin,“

ütles herra. „Kas sa oled unustanud, et just sina mind kõige tulifemas tapeluses oma selga wõtsid ja mind suure waewaga sügawasti jdest üle landsid, kus mina haawatud ja minestuses olin ja peaaegu waenlaste lätte oleksin langenud? Ja kui ta sina enam seda ei peaks mäletama, arwad sina, et mina seda wõiksin äraunustada? Kui rahu oli tulnud, otksin mina sind kawa, aga kui ma kõige wähemat teadust ei saanud, pidasin mina sind juba furnuks. Aga nüüd olen mina sind leidnud ja nüüd tahan mina muret kanda, sinu eest, sinu naese eest ja selle wäikse poja eest. Tubli pois! Ja siis hakkas herra poisi kaela alt kinni, tõstis tema üles ja suuteles teda, nii et tübar wäikse mehe pääst maha kukkus, mööd kõlles ja kõik wanaema nõelad pratist ja püksidest lahti pääsivad.

„Ara tee!“ ütles Wäike herrale. Suba ajasid sina tübara maha. Wanaisa saab kurjaks!“

„Helde armuline herra!“ ütles wanaema Wäikse pärast päris häbenedes, „olge nii armuline ja ärge pahandage mitte, et pois oma suud mööda kõneleb; sest tema wäetike pole palju tõiste inimeste sellisi mitte saanud.“

„Wanaisa saab parema tübara asemele,“ ütles herra, „ja teie, kallid ema, ärge muretsege poisi suu pärast; tema on mees oma si kohast rah! Kuule Wäike sinust wõib üsna tubli mees saada aega mööda. Kas sa ehl tahaks tubliks sõjameheks saada, nagu sinu wanaisa on olnud?“

„Wanaisa ütleb, et kõigeesmalts tuleb küsida, kelle wasta on sõtta minna,“ wastas Wäike.

„Oled sina aga ka ikka kelm,“ ütles herra naeratades. „Ei julgust näi sull puudumat.“

„Jah, armuline herra, see tuleb fess, et tall täna esimest korda pükid jalas on ja julgus tuleb mehel ikka ühes püksidega.“

„Ütelge parem, et see tuleb Narwalaste uniwormiga,“ ütles herra. „Palju püssirohu suitsu ja palju auru on selle wana kulunud uniwormi küljes, ja seesugused mälestused päriwad põlwest põlweni. Aga nüüd on juba tõine aeg ja poisist võib weel tugi saada meie isamaale. Kas sull ka jõudu on, wäike mees?“

Pois ei wastanud midagi, waid firutas aga oma kestmise sõrme wälja, et suure herraga sõrmi wedada.

„Küll ma juba näen,“ ütles herra naeratades, et sinust mees saab nagu karu, kui Jumal aga sind kaswada lasseb. Aga kas sa ei taha ära minuga tulla igapäew pehmet leiba sööma ja piima jooma?“

„Ehk saad ka weel mõni kord lakritsit ja wessfringlid, kui sa üsna hääd laps oled.“

„Kas ma ka hobuse seljas saan sõita?“ küsis Wäike.

„Jah, muidugi,“ ütles herra.

Wäike Nikk mõtles wähe aega selle loo üle järele. Tema wäikesed filmad jäiwad kord herra, kord wanaisa ja kord wanaema ja siis jälle herra

pääle vaatama. Wiimaks hüppas ta wanaisa selja taga ja hüüdis: „Mina jään wanaisa ja wanaema juurde.“

„Aga,“ ütles wana sõjamees liigutatud häälega, „armas Wäike, wanaisa juures saad sa üht tawa leiba ja wett ja siltu. Ets sa ei kuule, et armuline herra sulle pakub pehmet leiba ja viima ja muud hääd, ja mõtle ommeti, sa saad ta hobuse seljas sõita!“

„Mina jään wanaisa juurde. Mina ei lähe wanaisa juurest mitte,“ hüüdis Wäike Mikk, nutt turgus.

„Sina oled hää laps,“ ütles herra pisarfilmi ja poifile ümmarguse põse pääle koputades. „Jah, jää sina pääle wanaisa juurde; küll mina kannan muret, et ei wanaisal ega wanaemal ega sinul pole enam tarwis nälgä näha ja kui sinust ükstord tubli mees maailma saab, siis tule minu juurde, kui ma weel elus on; mina annan sulle maad künda ja metsa laastada. Saagu sinust sõjamees wõi talupoeg, ükstoit, kui sa aga oma isamaa auusaks ja ustawaks pojaks jääd. Kas sa tahad selleks jääda, Wäike?“

„Jah, ma tahan!“ wastas pois kindlaste ja julgeste.

„Sumal õnnistagu sind, laps!“ ütlesiwad wanaisa ja wanaema liigutatud.

„Ja Sumal õnnistagu meie armast isamaad ja andku talle palju seesugusid ustawaid poigi, kui sina oled, Wäike!“ ütles herra. „Sest,“ lisas ta, „nii

mõni põgeneb waeselt kõwalt leiwalt ära pehmid
kakkusid otstima, ja mis ta sellega wõidab, seda
teab Jumal ja tema südametunnistus; wähemalt
nende kodumaa lei saa sellest mitte kasu. Auusta
aga oma isa ja oma ema nende waesuses, et sinu
käsi hästi käib ja sina kawa elad maa pääl!
„Jah, see seisab aabitses,“ ütles Wäike Mitt.
„Seda küll. Aga see peab ka toidide südames
seisma!“ ütles herra.

Kewade.

Linnufene laula sa,
Hüüa hõbe häälega!
Hüüa koidu hiilgusest,
Kullarikkast kewadest,
Kuis ta metsas mühiseb,
Muru uuest muheneb.
Linnufene laula sa,
Hüüa hõbe häälega!

Lillekene lehka sa,
Lehka armsalt aasala!
Lehka lustist lobusast,
Õilme ilust hörnemast,
Kingi uuest ilmale
Kinda rahu rohkeste!
Lillekene lehka sa
Armsalt oru aasala!

Ojakene oowa sa
Järwe randa rutuga,
Wii sest talle sõna sääl,
Mis sa nägid nurme pääl,

Kuis siin loodus uueks läin'd,
Kewade kōif teiseks tein'd.
Ojakene oowa sa
Kiirul, keerul orussa!

Päewakene paista sa
Jälle elu helgiga,
Sinu säraw filmake
Jlustagu ilmakse,
Kinkigu tall' kosuwust,
Loogu talle lõbudust.
Päewakene paista sa
Jälle elu helgiga!

Lapsukene laula sa
Loojal' tänu lõpp'mata,
Tema lõigi linnukse,
Kuldse dite kewade,
Sestki laene libiseb,
Päikse läike leekineb.
Lapsuke, siis laula sa
Loojal' tänu lõpp'mata!

M. E.

Magusam kui magus.

Oli kord kuningas rikkas Araabias. Temal oli kõike küllalt, mida inimese süda himustab, palju rikkust, terwist, noorust, iludust, armastust, wäge, auu ja meelejähutust. Tema elas kõigipidi uhkete ja suureste, see wägew kuningas. Ei läinud ühte ainust päewa mööda, kui ta oma meelt mööda oma ilusates aedades mitte oma meelt ei oleks lahutanud, oma saja abikaasaga ei oleks aega wiitnud ja uhkes lauas söönud. Ja et ta muidu lahke ja õiguse armastaja kuningas oli, armas tema rahwas teda küll nõnda ennast lahutada wõiwat, kuna tema ju sellega kellegile paha ei teinud, waid selle wasta waesid kosutas nende raasukestega, mis tema uhkest widulauast maha langesiwad.

Nimelt armastas see kuningas kõigesugusid maius- asju ja magusaid rooge. See himu oli temale ju- ba tema lapselõlwe ajast jäänud, kui ta waesena karjapoisina waese söögi juures kõrbes oma kamelite feltis elas. Sääli nägi tema, kuida ahwid igapäew tattlipalmipuude otsa ronisiwad magusaid tattlid sööma, aga tema ise oli weel liig wäike ja nõder nii kõrge puu otsa ronimiseks. Ja ehk ta küll ka kameli selga astus ja ka tema tüürale tõusis, et siit ülespoole

täknitada, siis oliwad ka tattlid nüüdki veel liig kõrgel ja näutamad ahwid wiskastwad, et teda nagu veel pilgata, tattli seemnid talle wasta nägu. Oh, mõtles tema, kui ka mina ahw oleksin, siis läiks ka minu läsi igapäew hästi ja mul ei oleks mitte tarwis ühte puhku kameli juustu ja kibedaid taimi süüa.

Nüüd oli tema rillas kuningas ja sai tattliwilja meelt mööda süüa, kuna ahwid selle asemel seda oma raudpuuridest seda imestades ja kaetsedes katsustwad. Ja tema söi, söi ikka nagu koolilaps. Aga ka maius- asjad saawad aegamööda igawaks. Nõnda ei maits- nud ka wiimaks tattlid talle enam. Ja siis tellis kuningas enesele meeskattusid Persiast. Kui ka mesi wiimaks igawaks läks, lastis tema ananawiljast ja kobarasuhkrust enesele magusat sahwiti teeta, et midagi iseäralist suhu pista. Seda söödi mõni aeg ja siis katsuti jälle mõnda muud hommitumaa wilja. Aga kõik see sai wiimaks üksluiseks ja igawaks.

„Kokameister,“ ütles kuningas, „otsi mulle midagi, mis on magusam kui magus! Mina ei suuda enam seda üheluist ja igawat sööki, mis sa mulle annad, suhu pista.“

Kokameister sai nüüd wäga kurwaks, sest tema oli juba terve hommiku läbi otsinud, et leida, mis kuningale kõlbaks. „Kas ma ei peaks ka mitte Euro- pamaa komwekke lastma tulla?“ mõtles ta iseeneses.

Ja ta saatis ka Euroopasse komwekkide järele. Hull kamelid tõi terve koorma suuri ilusaid kom- wekke kõige paremast marmeladist kunni kõigesuguseni

subtru tangudeni. Siin oli karbilesti, selle kaante
pääs sajasugused salmid oliwad ja teisi, mida ilu-
vildid ehitatiwad; siin oli Vandrini ja Montpensieri
maist, Pariisi sokoladi komvelli, kõigesugused kara-
meelid, õõnega subtru südamid, piparkookid ja
pumpnikkelid. Mis oleks ta himukas kuningas
enam soovida võinud? Tema tutsus lõi oma sada
abikaasat ja sada last kokku, tegi karbid nende silma
ees lahti ja jagas neile igale ühele nii palju, kui
nemad aga jõudsiwad süüa. Ja ise sõi tema paljast
komvelli pruukostits, lõuneks ja õhtuks.

Jah nii, see kestis nii nädala päewad. Siis
hakkas kuningas kõht lohuma, niisamuti ka tema sajal
naesed ja sajal lapsed. „Ei,“ ütles kuningas, kes
mitmel õõl enam silma kinni ei saanud, „see ei lähe
lorda, kolameister. Ets ma sulle ei ütelnud, et sa
pidid midagi otstima, mis on magusam kui magus.“
„Kuningas,“ ütles kolameister, otstali marmori-
põrandale heites, „ärge sinu wari ial wähenegu!
Mina, sinu ustaw koer, olen kõik nurgad kolmes
maailma jäus läbi otstunud, et sinu kõrget himu täita.
Kas sa kähid, et ma weel Ameerikast ja Australiast
pean otstima?“

„Kumalus!“ ütles kuningas wihaselt. „Mis
oleks jäl muud kui subtrut ja koluspähklid? Otsti
mulle midagi magusamat!“

Kolameister wärises, sest ta teadis, et tall oma
pää pärast karta oli. Ta lõi kolm lorda oma pääga
wasta põrandat ja ütles: „Herra kuningas, tutsu

seia kolm tarka meest, ja mida need sinule ütlevad, seda teen mina sina koer, kui aga sinu tark suu räägib.⁴

See nõu oli kuningaga meelest hää. Tema kutsus enese juurde tarku mehi ja küsis nende käest, kust ta leida võiks, mis magusam on kui magus.

Targad mehed palusivad enesele kolm päeva mõtlemise aega, et nii raskest mõistatust ära seletada ja kui need päevad mööda olivad, astusivad nemad jälle kuningaga ette.

„Isand,⁴ ütles esimene neist, „sinu õnn võtku ilka veel kaswada ja suuremaks saada! Midagi ei ole magusam kui iludus ja lahtus. Väheta sellepärast oma ori ümber ilma. Tema toogu sulle kõige kaunima mõrsja terve maa päält esimeseks abikaasaks tõist sada!“

„Tark mees,⁴ ütles kuningas, „küll oled sina nüüd rumal. Ei ole mul praegu midagi rõõmu oma saajast abikaasast, kes igapäew oma kestel riidewad: mis rõõm võiks mulle veel siis veel sest olla, kui keegi sinna juure tuleks? See ei oleks muud, kui üks riidleja enam.“

„Isand,⁴ ütles teine, „sinu sõnad on kui kuldõunad hõbewaagna pääl. Ei ole midagi magusam, kui wihamehete kättemaksta. Abessiinia kuningas on sulle 100 walget hobust võlgu, mida tema aastaseks renthinnaks peab maksma. Tema on selle asemel sulle üksi lonkawa eesli saatnud. Marfi tema maasse, häwita see ära ja müü tema terve rahwas orjadeks!“

„Abessinia kuningas on narr,“ vastas kuningas, aga sina oled veel suurem narr kui tema. Mis rõõmu oleks mulle sellest, kui mina selle mehe põrmu heidaksin ehk kui mina tema rahwa orjadelis teeksin? Põrm paneks minu kurgu tinni ja kust võtaksime meie nii palju ülespidamist nii suurele orjade hulgate? Vädi arvad sina, et mina neid peaksin kummeklidega elatama? ⁴

„Ei, isand kuningas,“ ütles kolmas tark mees; „sina ise oled kõige targem mees omas terwes riigis; ela sina tuhat aasta! Ja kuna sull juba kõik on, mis inimese süda himustab, siis ilmuta oma auu, väge ja rikkust kõigele rahwale. Gehita ennast purpuriga, istu kuldse järje pääle, kogu kõige ilma rahwad enese ümber ja võta nende auustamist wasta! Uju mind, see on magusam kui mesi, tattlid ja marmelaadid.“ ⁴

„Minge kus kolmat,“ ütles kuningas. „Kokameister, anna neile igale ühele üks pumpernikkel! Tehtu see neile seda sama paha, kui minule! Sest seitse ööd ja päewa ei ole mina oma filmi enam tinni saanud.“ ⁴

Kokameister andis tarkadele meestele kolm pumperniklit, nad pidivad nüüd oma ots wasta pörandat lööma, tänama ja sööma. Aga pumperniklid jäiwad neile kurgu tinni. Terwe kuninga pere naeris, aga kuningas oli pahane ja läks ära. Ei ole tema kuskilt leidnud, mis oleks magusam, kui magus. Ei ta wõinud oma saaja abikaasa juurde minna nende riidlemist kuulma. Ei olnud ta tema meele pärast

ühe lonkawa eesli pärast üht terwet rahwast ära häwitada; ja mis rõõmu oleks temale ka sest olnud, kui tema kui ilmaime omas purpuririides oleks istunud ja terwet ilma ennast oleks imestada lastnud. Pääle selle oli temal weel suur hulk komweki lastisid järel; mis pidi tema nendega tegema, kui nad tema perele igawaks saidwad nagu talle enesele? Shta oli kuuma päewa järel tulemas. Päite hakkas weerima. See pidi just kellu kuus looja minema. Kuningas istus üksi sügawais mõtetes omas aias. Pirtskaemud pirtskaaswad wett ülesse, mandlipuud õitsewad, wiigipuu wari kaswis ikka pikkemaks liima uulitsatel. Kõik oli nii wainne ja armas, et kuningas juba iseneses mõtlema hakkas, kas see ilus õhtutund mitte wiimati magusam ei ole kui Landrin'i ja Montpenfieri komwekid.

Sääl tuli korraga sinna waene ristitud orjanaene ja talutas kae kõrwas wäikest nelja-aastast poega. Oma ja laps näiswad mõlemad wäsinud olewat. Nad oliwad pitka tee päält tulnud ja oliwad, õomaja otsides, kuningal lustaeda ära eksinud. Kuningal oli hää süda, tema märkas, et neil nälg oli ja temale tuli midagi meelde. „Dri,“ ütles tema ühele teenijale, kes mitte kaugel säält kästusid ootis, „too siia mõni suurem komweki last, mis sa aga wähe kanda jõuad.“

Dri läts ja tõi kaenas neli suurt lasti maius-asju.

„Wane, mis säält sees on, seia rohupingi pääle!“ ütles kuningas teenijale. Aga iseeneses mõtles tema:

See waene naene ja tema laps ei ole elades aimanudki, et seesugust kostirooga olemas on. Katsume ommeti, kuid nad seda sööma hakkavad.

„Sööge aga nii palju, kui tahate!“ ütles kuningas naesele ja poisile, kes juba rohuse pingi kõrva maha oliwad istunud. Ema wõttis tüki subkruleiba ja andis seda poisile. Pois pidas seda käes, aga ei pistnud mitte suhu.

„Ah, küll ma mõistan,“ ütles kuningas; „poisil on jänu, tema on päewa palawuses nii palju käinud. Dri, too wärsket wett hallikast! Tõeste on midagi, mis on magusam, kui magus, see on kange jänu kustutamine.“

Pois sai wett ja jõi, aga ei söönud ommeti midagi neist maiusasjust. Kuningale tegi see nalja, et ta ise oma kõrge käega talle kõige paremaid asju pakkus, nõnda et poisi ümber suured hunnikud kallist kostiroast tõusefiwad. Aga kas ta neid söi? Ei sugugi mitte. Küll firutas ta mõni kord käe wälja, et mõnda iseäranis meelitawat hääd asja wasta wõtta, aga ei ta seda näinud. Tema filmad läksiwad ikka segasemaks ja wäiksemaks, ja wiimaks langefiwad nemad koguniste kinni ning wäike mees uinub magama, pää rohupingi wasta najatatud, nõnda kui see raske päewatöö järel magama uinub, kessel hää südametunnistus ja lapseline rahuline meel on.

„Mida nüüd?“ ütles kuningas, „kas ta magama jäi?“

„Nii see näib olevat,“ ütles ema.

„Ja ta jättis kõik need lastid asjad maitsemata?“

„Jah, isand. On midagi, mis magusam on, kui magus, ja see on — laps uni.“

„Noh, just seda olen mina kolmest maailma jaust otsinud ja ei ole seda kuskil leidnud!“ ütles kuningas päris imestades. „Kas uni? Mida sa ütlesid? Mina ei ole larva väärt enam seitsemel õöl und maitsta saanud.“

„Olge kui laps, kuningas, siis saate seda kobe mõistma.“

„Mida siis? Et ma ole olnud nagu laps? Kas mõni koolipois või koolitüdruk on ial ahnem olnud maiusroogade pääle, kui mina, mina ise, see kuningas? Ja ommeti ütlen mina sulle, naene, et mina seitse pitka ööd ei ole nahka filma pääle saanud.“

„Ah kuningas, ei mitte lapse ahnus too meie filmadesse magust und, vaid lapse süda, hää inimese töö, palve ja õiglane süda. Meie täiskasvanud inimesed teame veel üht asja, mis veel õndsam on kui lapse magus uni, see on pattude andeks saamine. Aga magaja laps on rahul, sest tema magab inglite warju all.“

„Ori!“ hüüdis kuningas.

„Ori tuli.“

„Bisika kõik need lastid ühes kõigi maiustega jolte. Ja wii siis see minu käst duue, et saäl asu-pait sellele naesele ja lapsele saab walmistatud! Mina tahan igapäew tema käest nõuu küsida, sest

tema on targem kui mina ja kõik targad mehed minu
terwes riigis. . . Magusam kui magus! See oli
ommeti tähtis ja häa, et mina selle wiimati leidsin.⁴

Ja päike läks looja ja labrus imeilusast lustiaast,
õitsewaist mandlipuudest, uhkest kuningakojust, koh-
kunud targust meestest, waesest ristiusu naesest, ma-
gawast poisikest ja rikkast Araabia kuningast, kes nüüd
mõistatuse wõtme oli kätte saanud ja une hõlmast
jeda oli leidnud, mis on magusam kui kõik mee-
maiused, tattlid ja terve ilma kunstilised komwekid.

Egiptusemaa pääsuke.

Kas teie olete furd näinud väikest maja maantee ääres, kelle seinad on halliks värwitud, kelle walged aknapiidad on, kuhu väike rõdu sissewiib ja kus õuel on kollane värav. See näitab kõik nii armas ja kaunis olewat; sääl elawad wiisiste hääd inimesed. Seespool värawa kõrwas, just tee ääres, on suur tihhe puu, kus linnud ikka laulawad ja kelle õht lewadel nii armas on, et terve ümberkaudne maa temast lehtab. Kelle peats see rahuline maja olema ja mis puu peats küll see wõderamaa puu olema, kelle sarnast muidu kuskil siin meie karedas Põhjalas ei näe olewat?

Mitu, mitu aastat tagasi, asus siin üks wana ema, kelle kolm väikest tüdart oliwad, kelle hulgast kõige wanema nimi oli Jilia, keskmise Miilia ja kõige noorema Emiilia. Ihesugused nimed oli see eit oma tüdartele pannud! Mis oleks küll weel neljandamale nimets antud, kui tall weel feda oleks olnud?

Ei see maksa selle üle järele mõtelda ja ennast selle mõttega waewata. See on ükskõik. Need kolm tüdart oliwad aga wiisakad, sõnawõtlikud ja hääd lapsed; ialei teinud nemad ema tahtmise wasta. Ja mis oleks ta sellesti

olnud, kui nende nimed Heinalõrs, Babarnauss ja Käästamees oleks olnud. Ega nimi meesi ei riku ja see on päris narr, kes sellepärast kurvastab, et tema nimi Kert ehk Kadri on. Kui sa aga auus ja waga oled, see on pädasi; sellega ütli sina oma nime ehitad ja auu fisse paned.

Majas asus weel wiiesti hingeline, ja see oli pääsuke. Tema iseäralik wäike asupait oli katukse paari all ja säääl asus tema terwe suwe oma wäikeste poegadega, ilma et ta renti oleks maksnud. Talwets läks ta ikka pikkale wõderamaa reifile, aga tema ei reifinud mitte ei tõlla ega trostaga, ta ei olnud tall mitte tarwis oma warandust pauna ega reiflotti panna. Tema lendas nobedaste kui nool oma mustade, wäikivate tiibadega ja oleks ta kena küll, seda küüdihobust näha, kes temaga wõiks wõitu jooksta; aga seesugust hobust ei olegi. See reifi pääle minek tuleb iga aasta ühel ajal. Si ole ta keegi sügise pääsuksele ütelnud: „mine nüüd ära!“ Ka ei ole keegi talle kewadel ütelnud: „tule nüüd tagasi koju!“ Aga tema teadis seda ilma kellegi ütlemata ja ta tüdrukud teadsiwad seda wäga hästi; sest nemad kõik armastasiwad seda usinat ja ilusat lindu. Ja ies ta ei armastaks pääsukesi? Pääsuke on kõige armsam lind Jumala halja ilma pääl, ja kes pääsukesele wiga teeb, seda peaks wares witsutama ja kull kistuma.

Ühel Mikklituu päewal, kui haab ja pihlalas juba kollatama hakkasiwad ja pilwed paksudena pan-

fadena ennast taewa alla kogusiwad, istusiwad kõi-
kolm tütarit pingi pääl rõu katusse all ja kõnelesiwad
isekesles: „täna lähneb pääsuke ära!“

„Tirr, tsirr, jah ma lähen!“ lidistas pääsuke,
kes neid sõnu oli kuulnud, kuna ta katusse äärel istus
ja linaseemet reifi eineks nokkis.

„Aga ütke kord, hää pääsuke,“ palusiwad tütar-
lapsed, „kuhu sina nõnda lendad iga sügise, kus sa
talwel oled, mis sa jääd teed wõeral maal ja kes
näitab sulle teed sinna ja sealt tagasi.“

„Tirrir! Siin oli ju mitu küsimust ühe korraga,“
lidistas pääsuke. „Kas teie olete kord Tema pääle
mõtelnud, kes kewadel ütleb lillidele: „kaswage!“
ja maa rohule: „tee maa haljaks!“ Seesama Ju-
mala helde ja armas hääl ütleb sügise wäiksetele
lindudele: „mingel!“ ja kewade: „tulge.“ Ja wäikesed
linnud on Jumala sõnawõtlilud lapsed; nemad
kuulewad tema häält ja tema näitab neile teed lõp-
pemata loodusruumis õitsemate maade ja määsawate
merede üle. Nõnda lendame meie sügisel ära, kui
meie südames seda äratawat häält kuuleme; meie
läheme armsast Põhjalast ja lendame paari päewaga
mitu tuhat penikoormat, senni kui meie kaugele lõunesse
ühte maasje saame, mida Egiptusets kutsutakse.“

„Jah, jah!“ ütlesiwad tütarlapsed, „seda maad
teame meie küll. Sinna põgenes ju ka Jeesuslaps
oma wanematega turinga Heroodesse wiha eest.
See on wiisiste ilus maa, kus Jeesus wäiksenä olles
warju on leidnud.“

„Seda ta on,“ ütles pääsute, „see on ilus ja õnnistatud maa. Mäekingud lumavad säääl kallistest kividest ja kullast, wiljarikkad orud lehtawad lugemata lilledest ja weed on täis imelisi loome. Oh, kui teie seda ilusat puud näeksite, mille all mina asun. Selle haljas ehe ei närtfi ühegi talwe külma käes, selle õied lehtawad kui paradüis ja selle wili on päris kuninglik. Selle okste pääle olen mina oma pesa teinud wägewa Niiluse jõe kaldale, kus kuldkalad weepinnal wälguwad; ja sääält lendan mina üles kõrgesse, sinisesse maailma, lendan üle põlewate tuumade kõrbete, kus lõukoer jänu pärast mōurab ja üle Sennaori kangelasmägede, selle rüingastelt teemandid wasta päewa wälguwad.“

„Aga mis pärast sina wäike pääsute siis kewadel tahad sääält ära tulla, sääält õnnistatud maalt?“

„Ah, ei ma seda tea. Säääl kaugel ei ole midagi talwe ega suwe, sügise ega kewade wahet; ei säääl muud wahet ei wõi tähele panna, kui ükfi wihma ja kuiwa aja wahel. Aga mina tunnen seda eneses, millal Põhjalas kewade on. Siis tunnen mina iseäralist soowi ja ihaldust; mina tahan nii suure himuga näha seda armast, kõrwalist kodumaad säääl kaugel. Minu meelde tuleb ükfi wäike maja, mille räästa all mina olen sündinud, kus ema mulle esimese seemne tõi minu wäiksesse nokka ja kus ta mind lendama õpetas oksalt oksa ja katukselt katukselle. Ja siis on minu meelest, nagu ei oleks üksti maa siin maa pääl nii ime ilus, nii ütiemata armast kui

see waene maa siin kaugel lumises Bõhjalas; ja kui mu meelde tuliwad tema noored kased, tema haljad neemed ja tema lugemata heledad wetewäljad, oh, ei ma siis oleks tahtnud tema punasid maastikaid ka paradiisi kulddünade wasta ärawahetada ja ennemine asun mina omas lihtsas pesas sauna räästa all, kui Sennaori wälkwate teemandite keskel. Kuis peak-
 siwad küll inimesed oma isamaad armastama, kui üks pääsukenegi ilmas oma sündimisepaika ära ei wõi unustada, ehk ta küll mõnikord mitme tuhande penikoorma kaugusele muisse maadesse lendab.⁴
 „Jah, jah,⁴ ütlesiwad tütarlapsed, „nii peaks olema.“

„Aga pea oleksin oma reisi äraunustanud,⁴ ütles pääsuke. „Kas tahate, et ma teile mõne kalli asja Egiptusemaal kaasa toon?“

„Mina soowiksin enesele temandit Sennaori mäelt,⁴ ütles helkiwate filmadega Iilia.

„Ja mina,⁴ ütles Miilia, „tahaksin kõige ennemine enesele kaunist kuldtala Niiluse jõest.“

„Ja minule, hää pääsuke, too üks ainus seeme sellest puust, mille all ja sääl Egiptusemaal asud,“ ütles laineSte Emiilia.

„Tirr-tirr!“ wostas pääsuke ja lendas ära.

Selle päewaga algas sügis pääle, wihmasadu ja muda teede pääl, marjade subkruga sõsseeketmine, worsti tegemine ja palju muid seesugusid sügisesi toimetusi. Siis tuli talwe oma lume ja jääga, oma sooja tubade ja maguste juttudega, oma jõulukingi-

tustega ja lumelelledega ja kõige muu töödega, mis talwe kuuluvad. Aga siis tuli ka lewad jälle, ja hakkas sulama ja linnud hakkasivad laulma, maa läks paljaks, ilusaid wäiksid lillikesi hakkas päewa poole torkima, puud pakatasivad ja läksivad lehte ja palju muudki sellesarnast sündis, mis kewadesse puutub. Pikk talwe oli nii ruttu äratadunud, et kõik seda imeks panivad.

Juhtusivad siis jälle korraga Jilia, Miilia ja Emiilia ühel ilusal lehekuu hommikul wäitse pingi pääl rõu katukse all istuma ja nad ütlesivad ise-teskes: „Täna tuleb pääsuke!“

„Tirr-tirr!“ Sääl ta juba oligi, istus räästa all ja nokkis rohu seemnid, sest temal oli reisi pääl nälg tulnud. Kohe hüppasivad kõik tütarlapsed üles ja heitsivad igauks sõrmsuutelusi tema poole. „Kas sa töid meile, mis sa lubasid?“ küsisivad kõik.

„Titterli,“ wastas pääsuke ja kohe langes suur helkiw temand Jilia põllele. Ja küll oli ta kermas seda kätte wõtma. Teemand oli nii suur, kui kõige suurem hernes ja selle paiste oli nii helkiw, et wae- walt tema pääle wõis waadata; ka kõige selgem hal- lika wesi ei ole heledam, kui selle kalli kiwi helk. Ja mis üks seesugune kiwi wõis maksta, seda ei wõinud tütarlapsed aimatagi. Küll oleksivad nemad kangeste äraehmatanud, kui nad oleksivad kuulnud, et selle kiwi hind enam kui sadatuhat marka oli.

„Jah nii, tütarlapsed,“ hüüdis pääsuke, „mis teie nüüd säääl nii kangeste wahite? Tooge kohe ühe ast-

iaga wett Miilia tuldkalale. Teemand oli mull küll hõlpsaste tiiva alla mahutatud, aga kalaga oli mull ütle mata palju waewa, seda nii pitka tee pääl wiigipuu lehes tuua ja säääl mõni pisar Kordofani rohtsaare wett seespidada!

Ei olnud tarwis Miiliale tahte käsku anda; pea tõi ta suure klaasastia, mis ammu juba kala asupai gaks walmis oli muretsatud. See oli altpoolt awaram kui ülewal juust ja tema põhjas oli wäike kammer eht puur, kuhu lilli wõis panna eht ka päris elaw linnukene. Ja see oli ka nii kena näha, kuis kala ja lind ühe katuse all toime saiwad ja kui linnuke oma wäikse nokaga tuldkala järele nokkis ja kala sawaga liputades linnu eest paku ujus. Miili oli arwamata rõõmus. Tema meelest oli see elaw kuld enam kui furnud kiwi.

Emiilia ootis waitfelt ja kannatlikult. Küll ta seda arwas, et pääsute, kellel hää mäiu oli, ka teda ei olnud unustanud; ja see ootus ei petnud teda ka mitte.

„Wõta siis wasta!“ lüdiastas pääsute ja lastis Emiilia peusse wäikse halli seemne sadada, mis mitte suurem ei olnud, kui õuna seeme. Ja pääsute lendas kohe ära. Uudishimuliselt tuliwad tõised öed waatama, mis Emiilia oli saanud ja kui nad näutumat seemet teemandi ja tuldkala kõrwas nägiwad, purtskasiwad uemad naerma ja ütlesiwad: „Aga see oli ka kingitus, mis maksis Egiptusemaalt ära tuua! Anna see kanade tätte. Pääsute tahtis wiististe

finuga nalja teha! Küll ta sulle ikka midagi paremat on toonud."

Emilia hakkas järele mõtlema, kas ta seda seemet tõeste kanade roaks pidi andma. Ei mitte! Mina panen tema lillepotti; ehk laswab temast ometi midagi. Ehk võib weel koguniste nii olla, et mina kõige parema kingituse olen saanud.

Ja nüüd, lapsed, mõite siis kuulda, kuid edaspidi sõsarate käsi käis ja nende kingitustega lugu oli. Jilia, kes kalli kauni teemandi oli saanud, ei suutnud teda käest ära panna ja vaatles teda ikka. Päewade wiisi seisid tema silmad kiwi poole pöördud; öösel hoidis ta teda enese kõrvas ja nägi temast und. Ei mõtelnud ta enam millegi muu pääle. Tema ei wiitsinud enam palwet teha ega tööd teha, waid tema sai hooletumaks, laisaks ja sõnawõtmataks. Ja mis weel kõige sandem oli, et kui ta laswas ja suureks sai, siis pidas tema ennast arwamata rikkaks ja sai edewaks ja kõrgiks. Tema kandis uhkid riidid ja näitas muile, nagu oleks tema auusam, kui kõised tütarlapsed. Ja et ta rikas oli, siis oli neid müdugi palju, kes tema pääle omad filmad heitsiwad. Aga nii mitme kofija saatis ta minema ja wõttis wiimaks selle enesele meheks, kes tema meelest kõige wiisakam ja nägusam oli. See oli üks sirge ohwitser, sell oliwad wärwitud juhiwitsad nina all, kollane krae kaela ümber ja kuldmodd külje pääl. Paar aastat elati väga uhkeste noore paari kodus, peeti uhkid pidusid ja oldi nagu oleksiwad nemad

wäitsjed würestid. Aga et see kõi wõlaks wõeti, mille pandiks see suur ja ilus teemand oli pantud, siis tuli wiimaks päew lätte, kus keegi enam neile midagi lainata ei tahtnud. Selle asemel tuli ühel päewal lohtusaks ja palus tuhat korda andeks, kui ta elkitab. Aga tema pidi nii hästi teemandi kui ka kõi muud asjad wõla pärast pitsari alla panema. Nõnda lõppis sääl see au ja ilu.

Dhwitser põgenes ära Ameerikasse. Silia jäi päris waeseks. Tema pidi enesele leiba teenima piparkookide küpsetamise ja tanguworsti tegemise läbi. Nakkusest waesuse sisse wiib lai lahtine uks, mida uhtuseks ja edewuseks nimetatakse, ja neid on palju, kes siit uksest sisselähewad.

Noh, mis arwate teie siis Miiliast saanud olete? Temast sai wäga luuleline ja tunderikas mamsel, kes muud ei teinud, kui et ta ikka oma kuldkala hoidis ja seda haigeks pidas. Wabel oli sell tema aru järele kopsutõbi, wabel werelõha. Pääle selle luges Miilia palju roomantsid ja kirjutas ka ise seesugusid salmisid, mida tagurpidi loelakse. Tema oli nii arwamata haritud ja nii kõrgeste koolitatud, et ta ühtegi tööd dieti teha ei osanud ja nii ütle mata tundehõrn, et ta igale ühele igawaks sai, selle seltsi ta juhtus. Ükskord oli kuldkala omas klaashoones furnud ja selle mure pärast ei olnud ka Miiliaga enam lugu koguni õige. Tema pahandas nüüd selle üle, et ta kala wette oli pannud, kus ta hukka pidi saama. Ta pidi nüüd midagi muud elawat enesele

hoiulapselt saama, ja tema saigi sülespeetawa toa-koera, ja selle nimi oli Tipe. Ja Tipt hakkas nüüd Miilia hestitama, nagu enne tuldkala. Ka Tipe oli hõrna werega ja illa haige. Tema pidi wahel rohtu jooma, wahel koort ja wabarna sahwti. Tema pidi kõige pehmema padja pääl magama ja ei tohtinud ial wäljamina, et ta ennast mitte ei külmetaks. Aga kärfitu see Tipe oli, wäga kärfitu ja tujuline. Ja seesuguste tempude pääle kulutas Miilia suurema osa omast pittast elust ära.

Nüüd ehl hakkab juba mõni mõtlema ja küsima: mis sai Emiliast ja tema seemnest? Seda saate nüüd kohe kuulda.

Kui seeme kolm kuud potis oli olnud, hakkaswad wäikse walgjashalja taimel hetipud ilmuma. Emiilia pani kohe joomaklaasi otseti tema pääle ja hoidis noort taimet kui last. See wäike kasulaps ei tarwitanud rooga, waid üksiainult jookki, ja juna sai see iga hommiku kõige selgemat hallika wett. Poole aasta pärast oli tema juba nii suur, et teda suuremasse potti pidi pantama, ja kõise poole aasta pärast oli see ligi kolm küünart pikk. Siis istutati tema wälja pehmesse aia mulda tee lähedale. Tema ümber tehti nii kauaks aed, kui ta weel hõrn oli ja iga talw panti tubliste lund temale ümber, et külm teda mitte ära ei külmetaks. Nõnda kaswis mõne aastaga sest wäiksest seemnest kõige ilusam suur puu. Jah, tema oli seesugune puu, mille sarnast enne Põhjalas mitte ei olnud nähtud. Ja ta

taswis wiimats nii tihedaks ja suureks, et ka paar-kümmend eite tema warjus wõiswad kohwi juua. Tema õht oli nii mõjuur, et terve ümberkaudne maa sellest lehtas ja tema wili nii magus, et ka Marokko keisri laual waewalt paremat wõis olla. Pange siis tähele, armsad lapsed, kes lilli ja puid armastab, sellele maksawad nemad mitme wõrra kõik waewa tagasi.

Emilia sai oma puu eest hoolitsedes hellaks ja lahkets ka muude inimeste wasta. Iga hommiku ja õhtu palus tema, et tema Jumala lapses wõiks jääda ja kõige päewa tegi tema tööd. Ja sellepärast jäi tema ka ise armsaks ja lahkets, nii et kõik teda armastasiwad. Üks auus noormees soowis tema feltilases saada ja tema ei tembutanud mitte kaua, waid ütles: tule! ja nõnda sai neist mees ja naene. Ja et nad üksteist armastasiwad ja ka ikka edaspidi palusiwad ja tööd tegiwad ja auusaste elasiwad, siis oliwad nemad ka õnnelised ja igapäewase leiwa poolest ei polnud neil mitte tarwis mures olla, kuna neil wõid ja leiba oli ja pühadeks weel praatigi. Ja kui Emilia ded Jilia ja Miilia ikka aast' aastalt waesemaks läksiwad, siis kutsus neid Emilia enese juurde sinna majasse, kus nende ema enne oli asunud. Ja kui Jilia ja Miilia nägiwad, kuis sääl hääs järjes palwe ja töö waral elati, hakkasiwad ka nemad ise paluma ja tööd tegema ja paniwad wäga imeks, kuis nad jenni maani oliwad wõinud nii mõistmata elada ja mill kombel tõsist õnne maa pääl wõib kätte saada.

Nõnda läksivad aastad tasa mööda. Silia, Miilia ja Eemiilia said aega mööda wana eitedeks, kes enamiste ilka tanud pääs pidasivad ja sulte Eemiilia lastele ja laste lastele nõelufiwad.

Kord kõndisin mina maanteed mööda ja jõudsin ta selle wäikse maja kohale. Egiptusemaa pääsuke oli furnud, talu wanaema ta nõndasamuti ja Silia, Miilia ja Eemiilia oliwad ise ka juba wanaks saanud. Aga puu, mille seemne pääsuke oli toonud, oli ilka ühte wiisi noor ja priske, ta lehtas nii ütlemata armsaste, ehk nüüd küll sügis oli ja õunad ta otsast kollased kui kuldlehte wahelt helkasiwad. Siis tuli minu meelde looduse lõppemata noorus, kuna inimline wananeb ja kaub ja Sumala igawene armastus, ehk küll inimeste meel muutub nagu tuul. Minu süda pehmenes murest ja rõõmusest, sest mina mõtlesin, kuis see puu weel sadasid aastaid saab elama, kui selle istutaja juba ammu mulla põuue on läinud ja kuis Kõigewägewam ja tema tarkus elama saab weel palju kauem, kui see puu, ilka ja igaweste. Nii imeline oli selle kõige pääle mõtelda ja mina nutsin peaaegu.

Aga kolm eite, tanud pääs, istusiwad puu all ja jõiwad kohwi. Nemad kästsiwad mind enese juurde tulla ja mina nägin nende palge Sumala kartuse ja kindla lootuse pärast helkiwat, nagu oleksiwad nemad mõtelnud: mida sina nutad? Kas siis ta meie kurwad oleme, et meie wanaks oleme saanud ja et meie pääd hallid on ja et see puu saab kauem elama kui

meie? Ei, ei, armastagem aga Jumalat üle kõige ja oma ligimest kui iseennast, siis jäävad meie hinged nooreks. Kes nõnda teeb, saab selle puu sarnaseks: iga talve järele, kus lehed mure pärast pudenewad, tuleb uus kewade, kus lilled ja õied rõõmu pärast puhkewad. Ja mis siis, kui meie sureme? Ei meie koguniste suregi; parem osa meie olemisest ei sure, ei wõigi ial surra. Sest meie hinggi on selle puu sarnane: temalegi tuleb lühikesel talwe järele kadumata kewade.

Kui ma seda wanakeste palgedelt olin lugenud, kuulsin mina puust laulu, nagu oleks see tuhatwõrdne lindude koor. Küll ei saanud mina selle laulu sõnadest aru, ommeti wõisin mina tema mõtet seletada. Minu meelest laulsiwad linnud järgmist wäikest laulu:

Sa Isand lapsi õnnista,

Kes tööd ja palwet teewad,

Neid kosuta ka armuga,

Kell hiutsed halliks lääwad.

Kui kewadel kannike puhkeb.

Kuis sulawat lund näed äkki sa,
Kaub kulla ja helmede ilu,
Nii ilma rõõm on kasteta,
Kui püuase päikse walu
 Kui kewadel kannike puhkeb.

Kuid armastus, palwe, usk ja töö,
Need sihiwad elu sõudu,
Kui kohutab kole mure öö,
Nad wõitlejal' andwad jõudu —
 Kui kewadel kannike puhkeb.

Me tööd siis Issand aidatu,
Nii kaua kui päewad kestwad,
Hääd seemet ta meil kaitsegu,
Tall' kiituseks koorid kostwad —
 Kui kewadel kannike puhkeb.

G i f u :

	Lht.
1. Ülesse! (Laul, pildiga.)	
2. Mis laps peab armastama? (Laul.)	7
3. Refanut. (Pildiga.)	9
4. Parem tee	32
5. Wabadiku poeg Sammatist	36
6. Linnufese hälli laul	50
7. Wäite Wiff	51
8. Rewade. (Laul.)	69
9. Magusam kui magus	71
10. Egiptusemaa pääsute	80
11. Kui rewadel kannike puhkeb. (Laul.)	93

Ruots. lastenkirj. 3.

Topelius

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1666

X

